

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE VI

CTVS RATIONE IN MORBIS ACVTIS

COMMENTARIVS SECVNDVS,

ARGVMENTVM.

Exemplo doloris lateris agit de vi, ac usu fomentorum, deinde de repentina tum in uictu, tum in reliquis rebus mutatione fuisse lateq; pertractat.

† veritas
si

B

Ateris dolorem siue is per exordia fuerit, siue postea abortus sit, tentare ¶ calidis fomentis ¶ dissol-
uere, non abs re existit.

¶ calidis fomentis ¶ dissol-
1

Quod à me sæpius est enunciatum, ad memoriam & nunc id reuocare est melius. Nempe quod exponuntur explananturq; quæ obscuritatem habent di-
ctiones: neq; tamen expositores id tantummodo in commentarijs faciunt, ve-
rum quoq; & ea quæ dicuntur in libris in quos commentaria parant, astruunt
& demonstrant. Ob eum igitur morem cogor ego, & his consentire quos non probo. atq; sæ-
penumero ad ea quæ explicatione egent, sententiam meam prodere, & efferre. Neq; tamen eo-
rum quæ in huiusmodi commentarijs vera mihi apparent demonstrationes scribo, utpote qui
de his peculiariter in eorum vnoquoq; scripserim: sed solas earum quæ ceteris in tractationibus
demonstratae sunt rerum summas ad memoriam reuoco. quod & hoc loco in mentione doloris
sum facturus. De doloris ergo generatione diximus quidẽ libro de elementis fm Hippocratis

¶ vit q. aph. in prob.

lib. p. cap. 2.
lib. p. cap. 6.

C

mentem: diximus etiam & in libris quos de symptomatum causis fecimus; q; dolor in sensibus
fiat corporibus, cum ea ipsa in id quod præter naturam est, subito simulq; transmutantur. Præ-
terea & quonam pacto transmutatio ea bifariam fiat, corporibus huiusmodi alia tum subito
simulq; tum violenter secundum qualitatem altera sentibus, alia vnitatis dissolutione. Altera
aut subito simulq; ab efficientibus qualitatibus, cum & calfiunt, & refrigerant, & siccan-
tur, & humectantur. Verum vnitatis dissoluitur corrupturq; vbi corpora illa vehementer vel
distendunt, vel comprimuntur. Ad hunc igitur modum dolor lateris in pleuriticis affectibus, in
quibus agit Hippocrates, ortum habet. Nam phlegmone illis in locis præ caloris qui præter
naturam est copia, partes eas quæ phlegmone obidentur, per distensionem contristat,
& repletionem distendit. Primo autem auxilio si dolor is vel sanari, vel mitigari fomentis calidis
possit, tentandum præcepit Hippocrates. Nempe fomenta calida cutim ipsam ad perspirationes
rariorem efficere, phlegmonesq; sanguinem tum tenuare, tum per halitum digerere consueue-
runt. Quæ si facta fuerint, non solum sanguinis aliquid euacuabitur, verum quoq; & affecte quæ
minus distenduntur partes, mitius exinde & mansuetius dolebunt. At cū sanguis in phlegmo-
ne non diminuitur, vel etiam spiritus vaporosus ex calore generatur, tunc dolorem augeri
contingit. Sanguis autem non diminuitur propter eam quæ in toto corpore est, humorum
redundantiam. Nam pars quæ calore afficitur, plus trahit quàm euaporet. Nempe quæ cal-
faciunt, suapte natura hæc ut quod vicinis continetur partibus digerunt, sic & quod redun-
dat ex propinquis trahunt. Cum igitur fomenta calida dolorem non soluerint, corpus totum
in signa aliqua vacuatione præuacuabis. Vacuatio autem insignis in morbis acutis, aut per ven-
trem, aut per venæ sectionem fit. Quarum alteram assumi præcipit Hippocrates, scoposq;
eius quæ præsidio magis esse possit edocet. Summa ergo præsentis narrationis hæc est. Ve-
rum quæ particulatim ab eo dicuntur, & quæ multis tum obscura, tum ambigua existunt, in
sequentibus explanabo. Multis dixi, quoniam his qui sese in dictionibus antiquis intelligendis
exercuerunt, pauca omnino obscura sunt. At in hisce commentarijs intentionem non eò tan-
tum dirigimus.

¶ vit q. hac gal. 3. epid. sec.
7. 6.¶ vit q. epid. pars. 3.
com. 7. 6. et 7. com. 9.

¶ 1. cor. 10. et 11.

D

2 Fomentorum calidorum probatissimum est aqua calida, uel in utro, uel in uesica, uel in uasculo aut aneo, aut te-
staceo posita.

Fomenta calida proculdubio vocat, quæ corpus, quouis modo calfaciunt. Quorum alia prorsus
humida, alia sicca, & alia ex vtrisque mista. Mordentia præterea alia, & alia mordendi facultate
carentia, & ex his commissa tertia. Primum igitur horum genus, cuius in dictione meminit,
morsu caret, atq; humidum existit. Secundum ex vtrisque sicco & humido, mordenti & morsu
priuato commissum est. Tertium autem siccum quidem, sed vel mordens vel morsu carens.
Quod si & affectiones quæ vnoquoq; dictionum generum egent recensisset, orationem pro-

Septima Classis,

Septima Classis,

PPPPPP iiij secto

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

fecto suam tanto perfectiorem melioremque, quanto & legentibus ipsis vtiliorem, fecisset. Sed **B** quia non recensuit, propterea neque id recensere necessarium erit nobis qui doctrinam alterius explanamus, non nostram persequimur. At vero quoniam partes meae sunt contra quam expositores ceteri agere, (Nempe illi suis in enarrationibus sophisticas, quae discentes ipsos ad finem artis nullo pacto iuuare possint, superferunt quaestiones: ego autem semper quae commodissima sunt prosequi molior) ob id & nunc doctrinae Hippocratis praetermissa quidem ab eo, sed quae toti sententiae dogmatisque atque vniuersalibus praecipis quodam accedunt consequo, adijcere non cunctabor. Quanam igitur ratione fofus (Graece *συστα*) omnis doloribus saepiuscule adiuuato sit, prius dictum est. Dictum quoque & de his est doloribus, qui a fofu nullo pacto, nisi prius vacuato vniuerso corpore, iuuantur. Verum cum haec fofibus oibus communia sint, humidum quidem phlegmonis his quae a biliore succo factae sunt, opitulanti. Sicci vero ijs quae a tenui aquosoque sanguine exorte sunt. Perpetuo siquidem contraria contrariis esse remedia meminisse oportet. Hoc igitur scopo fofus morfu carentes aduersus mordentes succos profunt. Mordentes vero quod tenuent, contra crassos viscososque valent humores. Eam ob rem quismam in ea quae phlegmone obsidetur parte euincat humor obseruabis, ab ijs quae retuli auspiciatus: aetate, f. laborantis, naturali temperatura, anni temporibus, locis, & vita antecedente: & si phlegmone videatur, ex ijs quae ipsi tum in colore tum in magnitudine, tum in duritie, tum in mollitie, contingunt. Et si pleuritidem vel peripneumoniam curaueris, ex ijs quae spuendo excernuntur. Verum cum praefata omnis dignotio coniecturalis sit, & non scientifica, non certa compertaque, praesertim vbi in corporis imo sita sit, quae dolore afficitur particula, ab his inchoare te oportet, quae quam cetera magis auxilio esse tibi videbuntur. Quod si nihil praesidij tuleris, ad aliam etiam te transferre conueniet. Dolor autem non sedato, ad aliam totius corporis accede euacuacionem. Videtur ergo Hippocrates ab eo incepisse fofu, qui periculo omni vacat. Is autem est qui minime mordet, humidusque existit. Nempe tametsi nihil aduersus malum fecerit, non tamen magnum, & insigne afferet detrimentum. Ceterum fofus qui ex aceto, vel orobo, vel sale fiunt, nisi propitiam conuenientemque consequantur affectionem, non solum non salutares erunt, verum quoque & malum augebunt, utpote qui fortem efficacemque habeant facultatem.

Verum prius molle quippiam lateri ut & mitior & iucundior fofus fiat, supponere oportet.

Postea quam in vtre, vel vesica, vel vasculo aut aeneo aut testaceo positam aquam lateri exhiberi praecipit, hac in dictione prius molle aliquid supponi ijs quae lateri tum quadrare tum coherere debeant, ut nullo pacto angat, prorsusque iucunda sit eorum quae exhibent applicatio, praecipit Hippocrates. Cuiusmodi fuerit lana mollis, vel linteum multiplex, vel quippiam eorum quae tum tenera tum mollia existunt. Sed paulo post de eo quae per spongia fit fofu agens, nihil supponi iubet. **G**

Vtilis autem & spongiae mollis magnaque atque ex aqua calida expressae applicatio. Sed fomentum linteum uestiendum ut vis eius plusculo sufficiat tempore permaneatque, atque simul ne halitus ad laborantis spiritum feratur, nisi forsitan & id prodesse aliquando videatur, nempe interdum prodest. **4**

Cetera quidem quae in dictione continentur, liquida manifestaque existunt: sed de halitu est discutiendum, qui multum & laedit & contristat, non spirandi difficultatem caloris incremento solum proritas: sed pulmonis angustiam, qua ob replentem qui humidus est halitum afficitur. Solis igitur laterum doloribus tum siccis, tum quibus nihil expuitur, idonea est halitus inspiratio, plus auxiliij quam noxae afferens. hoc igitur in loco scriptum est primum fofus genus. Mox ad secundum sese conferens inquit.

Praeterea & hordeum & eruum in aceto ita diluto ut paulo acidius sit, quam ut quis bibere possit, madefacta perfusaque, & seruefacta atque in sacculos coniecta lateri apponuntur atque ad hunc modum fursur. **5 H**

Hordeum eruumque non semina quae integra sint, ex aceto & aqua excoquere praecipit, sed prius concisa comminutaque. constatque Hippocratem velle id ex verbo hoc *δύωρα*, & *δύωμι* siquidem madefacio & perfundo significat atque aliter ex actione ipsa certior fiet. Nempe hoc pacto tum blandior tum efficacior erit fofus. fursur denique & hoc pacto parare praecipit, fofus autem huiusmodi priore efficacior virtute aceti redditur. Quod si & ex orobo paretur, conferet sanè & is non parum. Nepe eruum crassos humores tum secare, tum conficere, tum evaporare potest, atque ob id fofibus huiusmodi utemur vbi crassos viscososque humores in ea quae phlegmone obsidetur parte collectos suspicabimur. Tibi autem sanè id constabit ex antecedente victu, si humores huiusmodi pduxerit, anni temporibus, & locis, & aetate. Praeterea & si beneuoli hi mansuetique, quos prius memorauimus, fofus nihil praesidij attulerint. Nam vbi de corporis totius repletionem distinxeris, cum videlicet neque huius notae apparuerint, neque beneuoli mitesque hi fofus quippiam iuuerint, succorum existimabis crassitiem, quae in halitum soluitur, flatuosumque spiritum, qui ob denegatum exitum contristat grauataque. Flatu ergo hunc parientesque ipsum humores, praefati discutiunt fofus, & potissimum qui ex eruo parant. Praeterea & sermonem percurrens Hippocrates, manifeste simul & optime

A & optime metricam aceti ad aquam temperaturam memoravit. Nempe acetum ita dilutum esse oportere inquit, ut paulo acidius sit, quam ut quispiam bisberit, ut. f. & acrius ob mordendi facultatem, & aquosius propter operationis ignavitate vitemus. In incidendis igitur atque per halitum digerendis tum crassioribus tum viscosioribus succis, aquoso oxycrato congruentius fuerit quod acrius. Sed quoniam medicamenta huiusmodi non tolerant quae phlegmone obsidentur partes, ob id mediam vtriusque exuperantiae temperiem fecit. Hoc tibi sit secundum fortium, quos ab initio trifariam separavimus, genus.

6 Siccis ex fomentis maxime conveniunt quae ex sale milioque frictis torrefactisque atque in sacculis conclusis parantur. Leve siquidem quippiam et benevolum iucundumque est milium.

Ad tertium fortium, quos ab initio distinximus, genus sese transfert Hippocrates, mentionem milij & salis faciens. Est autem communis vtriusque siccitas: sal vero peculiariter inest siccitas, milium autem morfu caret.

ul. mordacitas

7 Fomentum huiusmodi, et dolores ad claviculam et humerumque pertinentes solvit.

B Ex adiectione huius coniunctionis, & ostendit & dolores alios solvere utpote eos qui ad hypochondria pertinent.

8 Sectio autem non similiter solvit dolorem, nisi is ad claviculam pertingat.

Sectio, inquit, venae scilicet, quam non similiter solvere inquit, auxiliari & ipsam non negavit. Sed de huiusmodi auxilio, in sequentibus fusius, latiusque scribit.

9 Verum si fomentis dolor non solvatur, non diutius calefacito, siccatur enim id pulmones, atque ad suppurationem excitatur.

Fomenta varia, alia quidem humida, alia sicca, & alia mordentia, aliaque mordacitate carentia ubi percurreris, si ab horum experientia facta dolor non levetur, totum corpus vacuabis a fomentis desistens, cum pulmonem exsiccet, & suppurationem excitent. Sit autem suppuratio huiusmodi, lateris inflammatione non exhalante, sed in pus transeunte. mox pure ipso in mediam thoracis pulmonisque regionem confluentem.

idem s. com. p. ca. 3. q. pen. para. 3. com. 7. 6. 5. fol. 13

10 Si vero dolor ad claviculam pertigerit, aut molesta sit vel brachio, vel mammae, vel partibus septo transverso superioribus gravitas, intemam cubiti venam secare expedit. Neque ut copiose sanguis detrahatur, est cum claudum, sed consuevit auferendus donec rubidior multum, vel pro puro rubidoque limidus fluxerit. Nam utrumque contingit.

† Aliqui cod. addunt, & flavior.

Pro eorum qui inflammationem pariunt humorum vergentia inclinationeque, vacuationes facit Hippocrates. Nempe quod dicitur, Quod natura vergit, per loca conferentia eoducere, id verissimum existit. Contingit autem interdum id ob differentiam partium eius quae costas succingit membranae. Nempe superiores ipsius partes, cum inflammantur, et ad humerum et brachiumque & mammam condolentiam extendunt. Inferiores vero ad septum transversum & hypochondrium.

p. aph. 21.

† pro q. r. ad clav. uiculam

Cum igitur superiorum condolentia signum fecerit, venam in cubito secare eam oportet, quae sanguinem ab affecta parte & magis & velocius tum reuelleret tum vacuare possit. verum si partibus inferioribus affectus consenserit, purgatione vacuare expedit. Recte autem gravitatem circa brachium esse, & non dolorem dixit. Nempe quod hoc loco sanguis magis aceruetur, repatque, signum est gravitas quae ex multitudine fit. Tensiones autem & in sola affectus participatione fieri consueverunt: cum videlicet partes ipsae inflammantur attingeque citra sanguinis redundantiam tenduntur. Ob id igitur sanguinem redundantem secata interna vena vacuandum praecipit. Sunt autem in interno cubiti articulo plures quas secare consuevimus venae, de quibus abunde quidem in anatomicarum tractationum tertio, atque in alio libro qui seorsum de venarum arteriarumque sectione scriptus est, diximus: sed impraesentiarum de ipsis summam agemus, ab initio ducentes orationem. Vena caua ex gibba hepatis sursum ad dextram cordis aurem sanguinem ferens, partibus quidem interiacentibus exiguum ipsius distribuit, sed cordi ipsi plurimum elargitur. Deinde ab eo tanquam ab initio progressa ad collum recto festinat tramite, atque in duas rectas scinditur in thoracis parte venas, easque insignes, quas iugulares vocant, propagantur autem ab ipsa prius, quam ad cor ipsum pertingat, insignes quidem venae ad septum transversum: parvae autem ad inferiorem thoracis partem quae octo costis constat, contententes. Pars autem haec ab una quae coniugio caret, nutritur vena, quae in quibusdam animantibus supra cor adnascitur. in quibusdam vero, ut in hominibus, ex ea emergit parte, qua iam cordis aurem vena caua tangit: hinc siquidem emergens, humiliter depressiusque per cor defertur, atque in spinam contorquetur. Vena igitur quae ad inferiorem thoracis partem defertur, vtrinque costis octo ad septum usque transversum distribuitur.

D Caetera autem sublimiores thoracis costae quatuor ab alio venarum nutriuntur coniugio, quod a vena caua propagatur prius, quam ea in iugulares scindatur. Ab his igitur duabus venis deinceps sunt quae ad manus per axillas pertingunt. Verum quae humerarie appellantur, ab ipsa caua postea quam in iugularis filia est, vtrinque una iam thoracem extra progignuntur, habentque radices ipsae

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

ces ijs quæ in superficie extant iugularijs communes. Iugularijs siquidem quæ in superficie extant, ut partes ferè omnes tum colli tum capitis in superficie constitutæ nutriuntur: sic & à iugularijs altius profundiusq; latentibus partes omnes altius profundiusq; latentes ali contingit. Verù quæ circa scapulas atq; circa dorsalem medullam quæ est in collo, existunt loca, venas habent quæ ex inferioribus præfata radices communis partibus ad ipsas ascendunt. Cõmunem dico radicem esse: Non immerito igitur humeraria superiores clauicularum partes, easq; quæ & in collo & capite existunt, tũ magis, tũ velocius euacuat. Axillaria vero thoracis partes, & magis eas quæ in sublimi sitæ sunt, præfertimq; in hominibus ipsis. Nempe infernas demissasq; omnes vena vna altera nutrit, quæ sub corde à vena cava procedit. Ex sinistra autem parte venæ illius quæ infernas thoracis partes alit, atq; ad costarum radices prona fertur, aduq; septum transuersum singulis intercostalibus spatijs tum sinistris tum dextris rami distribuuntur. Verum quod reliquum ex ea est, septum transuersum penetrat, primisq; ab eo corporibus dispensatur. Caterum quæ per axillas ad manus feruntur venæ, proximas ijs quæ sublimes quatuor thoracis alunt costas, radices habent, suntq; quàm quæ per humerum ad manus contendunt, longe maiores, ascendant autem ad internam brachij vtriusq; atq; cum per ipsam prone feruntur, musculis ipsis qui inibi situm habent, notabiles dispensant ramos. Verum cum ad cubiti articulum prope venerint, venas brachij internas ad ipsius cubiti ossis nodum, qui hic positum habet, producunt. quicquid vero reliquũ est, bifariam scilicet diuisumq; per cubiti flexum defertur, parte ea quæ in superficie constituitur, venam eam quæ in eo cubiti flexu secatur, efficiente: penitiorẽ vero eam quæ cum arteria diuiditur. Secatur quoq; & vena alia in cubito obliqua, veluti & ea quæ in vtraq; manu vna est humeraria: non exigua portio. Nempe & humeraria ipsa per brachium subter cutem conspicue percurrentes in ipio cubiti articulo qua sublimes extant partes, figurata. s. vt Hippocrates in libro de fracturis docuit, manu, diuiditur. Quæ igitur sublimior venæ ipsius à fissura portio per externa cubiti loca defertur, ea post fissuram ipsam secatur, qua primæ venæ radice è directo maxime respondet. Eam ob causam & sublimes clauicularum loca citissime euacuat. Portio autem quæ in cubiti flexum oblique fertur, minus quidem ea, sed cæteris magis eas euacuat partes. Pars vero quæ ab interna notabili vena oblique etiam fertur, minime quidem præfatas vacuat partes: verũ maxime thoracis superiora, & q; radices tum eius quæ per axillam ad manum fertur, tũ eius quæ superiores thoracis alit partes vicinè admodum existant. Secare igitur hanc iubet Hippocrates prius q̄ venæ quæ ex humerarie fissura provenit, præfens sit, inseraturq;. Quæ si aliquando non cõparuerit, vice huius secamus aliquã ex internis quas recitã in os cubiti sidere mergitq; didicimus. Quod si & eę non comparauerint, accedimus ad eam quæ ex præfatarum duarum venarum obliquarum insitione progignitur. Verum & cum ea interdum non apparere possit, humeraria apparente, seca humerariam, qui scilicet vacuationes ab vniuerso animalium corpore fieri noueris, quãquam neq; celeriter, neq; similiter ex vena omni fiant. Nos vero partem eam quæ phlegmone obsidetur, tum celeriter, tum quã cæteras partes magis in acutis præfertim morbis vacuare contendimus. Quod sanè interna cubiti vena facit, multoq; magis vbi sanguinis redundantia ad superiora vergere videatur, aut superiores thoracis partes affectæ sint. Nempe in eo malo tum brachium tum mamma grauari solent. Verum quæ partes thoracis inferiores prope septum transuersum infestant phlegmonæ, non abs re dolorem ad hypochondrium transmittunt. Quo fit vt dolores huiusmodi non admodum iuuat quæ in cubito fit vacuatio, corde. s. medium occupante. Nèpe venã quæ inferiores thoracis alit partes sub corde emergere nup̄ audiuiſti. Dicta quidem mihi hæc sunt super eo quod ab Hippocrate bene scriptum est, de secanda. s. interna cubiti vena. Sed q̄ vacuãdi sanguinis terminum coloris mutationem posuerit, deinceps est differendum. Quicquid ergo sanguinis in phlegmone continetur, id caloris abundantia colore permutatur: reliquum autem in partibus omnibus simile manet. Eam ob causam sanguine qui in totum spargitur corpus pituitosiore existente, rubicundior sanè erit qui in eo quod phlegmone obsidetur latere continetur. Quod si sanguis in corpus totum diffusus, rubidus fuerit, is proculdubio qui ad phlegmonem est adustus assatusq;, in nigrum permutabitur. Liuidus autem in ea quæ fit à rubido ad nigrum transmutatione medium obrinet. Coloris igitur mutatio sanguinis ex particula inflammata translationem sufficienter monstrat. Vacuationis igitur modum mensurãq; quæ affectui peculiaris sit, diximus. Sed si interdum virtus tantum vacuare prohibeat, parti ipsi quæ phlegmone obfesa est, minus quidem futurum auxilium scire oportet. Sed melius est virtutẽ nõ exoluere, quã sanguinem vacuare redundantem.

* Hæc ex anti qua tralatione & recte. G

ita eã p. aph. com 3. H.

ita eã p. l. p. 76.

Si vero eas quæ sub septo transuerso sunt partes dolor infestat, nullumq; ad clauiculam signum fecerit: uentrem uel nigro ueratro, uel peplio mollire oportet. Sed ueratro nigro uel daucum, uel seseli, uel cyminum, uel anisum, uel aliud quippiam boni odoris miscbis. Peplio uero silphij succum, quanquam & hæc inter se mista non dissimiliter agant. Caterum ueratrum nigrum tum melius tum ad iudicationem iuuantius quam peplium uentrem soluit, sed peplium statum magis excutit. Dolorem præterea ambo hæc sedant. Sedant quoque & alia quæ expurgant medicamenta. Venim

11 * At. selinom id est apium.

Arum omnium que nouerim uiderimq; hęc potissima existunt. Nempe & que in forbitionibus dantur purgantia medicamenta soluere possunt, que ecumq; scilicet non ualde insuauia existunt, uel propter amaritudinem, uel aliam quampiam iniucunditatem, uel quantitatem, uel colorem, uel suspicionem aliquam.

Quod medicamenta purgantia per experientiam inueniantur, & quosnā expurgent humores, & si omnino purgent, in libris de simplicium medicamentorum uiribus didicisti. Quod uero purgationis necessitas sit, si redundantes humores deorsum repant, est quoq; ratione scitum animaduersumq; sed id testimonium ratamq; fidem ab experimentis habet. Edocuit autē Hippocrates facultatem medicamentorum quę in huiusmodi affectibus propinat: ueratrum quidē nigrum κρισιμώτερον .i. ad iudicationem iuuantius vacuare; peplium uero flatus magis excutere affirmans. Quę autē ab Hippocrate κρισιμώτερα, id est ad crism iuuantiora dicuntur, ea morbi iudicium faciunt magis, quod facultate uerbo huic ἀφελιμώτερα, id est iuuantiora, idem existit.

BAt cum purgantia omnia medicamenta uentrem, præsertimq; os ipsius, q̄ maxime tum uentrem tum lenitile existat, affligant lædantq;, ob id eorum quę boni sunt odoris mistio excogitata est, ne sola sinceraq; purgantium medicamentorum uirtus os ventris tagat. Permissa quoq; inter se tum peplium, tum elleborum ἐμοιότροπα, id est modi similis, esse ait, quod est facultatibus cōuenire, & in nullo controuersa esse. Nā & in purgantium medicamentorum permissione cōtrouersia est, non quando aliud quidem bilis, aliud uero pituitę excretorium fuerit, (Nam eodē tempore uacuari tum bilis, tum pituita possunt) sed quando aliud quidem protinus, aliud uero longo à propinatione tempore purgationem mouere natum sit. Nempe hoc pacto inæqualis f̄ eorum quę simul igesta sunt} fit uacuatio, inæqualem dico cum iam altera quidem desinere, altera uero incipere uideatur. Nēpe quod citius purgare consueuit medicamentum, id & ex alio quippiā simul uacuat. Quo fit ut quod exiguū ipsius relinquitur, imbecillius reddatur, & lōge tardius suam inchoet purgationem. Præfinita igitur uacuationis lege simile est elleboro peplium, potestq; elleboro similiter nigrum subducere humorem. Cetera tum dictionis huius, tum sequētium patent. Considerare igitur hæc atq; in memoria tenere nos oportet; sed non perpetuo in pleuriticis uti debemus, ad memoriam reuocātes Aphorismum illum ubi dicitur, In acutis morbis raro, & in principijs, purgantibus medicamentis est utendum. Ubi igitur (inquit) non solum acutus morbus fuerit, cuiusmodi est pleuritis, uerum & cum febre uehementissima, multo magis uitanda est purgantibus medicamentis administratio atq; per sectionem uenę uacuandum magis, etiam si ad hypochondrium dolor finiatur. Nempe & si minus quidem auxilium quā per purgationem sequatur, securius tamē multo existit. Immo nullum ex eo quod per uenę sectionem fit, periculum impendit; eo discrimen maximum subeunte quod per purgationem tentatur: & potissimum si laborantis naturam expertus quis non fuerit. Nempe alij difficulter natura purgantur, alij modico assumpto medicamento purgantur copiose. Quibus igitur dare quadra-

Cbit, his medicamenti tātum propina, quantum in plurimis mediocriter uacuari tum nouisti, tum sis expertus. Si enim hominis naturam non noueris, metus est ne plus iusto uacues, uel nullo pacto uacuationem moueas: aut si moueris, non tamen sufficienter uacues. Quę omnia magnas in morbis acutis pariunt offensas, quod non facile ut in ijs qui non febricitant emendatur. Cum igitur febris uehemens non fuerit, naturamq; laborantis expertus fueris, ad medicamenti purgantibus potum te conferes, ijs quę ab Hippocrate dicta sunt, uel etiam alijs similis naturę usus. Quo è numero est quod ex colocyinthide paratur medicamentum. quod iā ex usu hie ram uocant. Id sanē varijs parant modis: sed quod elleborum accipit, scammoniamq; non habet, id ijs qui medicamen subductorium omnino assumere possunt, optimum est.

D Vbi autem quis medicamentum ebibit, pitissam protinus sorbendam dato, neque insigniter minore quā consuetum est quantitate.

Et maxime quidem uentris ori, quod & stomachum uocant, ut in ipsis purgantium medicamentorum potibus, illæsum maneat, consulere oportet. præsertimq; ubi febricitantibus tale quippiam propinatur. Verum præcipua ne offendatur, cautio est, si medicamentum quod propinatur, purum non sit: sed cum alijs quę malitiam ipsius hebetare nata sunt, temperatum mistumq;. Nempe purgantium omnium medicamentorum natura, corporum quę expurgantur naturis contraria est, atq; ut quispiam dixerit, letalis, & deleteria, id est pestilens: ut autem succi papaueris, mandragoręq;, & hyosciami, atq; aliorum huiusmodi multorum, quę nobis & substantia & uiribus aduersa corpus perimere nata sunt, portionem exiguam assumentes, magnam percipi-mus commoditatem: sic & purgantium medicamentorum, quorum natura corporibus nostris aduersa est, exiguam aliquam partem præcidentes ad suppetias ferendas utimur. Quo item modo in horum medicamentorum potu seminum aliqua quę boni sint odoris miscemus, quę & malitiam obtundere nata sint, & operationem ipsorum non prohibeant, tenuandi incidēdiq; facultatem obtinentia, ita ut & crassos incidant humores, & uias quibus uacuatio fiat, aperiant patefaciantq;: sic & à sumpto medicamento pitissam sorbere confert. Nempe purgans medicamentum

idem in l. quos ut q̄ pu in fine. s. fol. 89. c. V. de oribus lib. 7. collat. cap. 25.

p. aph. 24.

videt in l. quos ut q̄ pu oportet s. fol. 89. A.

† (eis simul ingestis)

tum

tum ipsum, tanquam exiguum sit, ad ventris quidem fundum peruenit: verum dum transit, stomachus & quaecumque ventris sublimior pars non qualitatem medicamenti purgantis modo: verum & substantiæ quæ in transitu hæret, aliquid assumens, vehementer læditur. Ptissanæ igitur cremor superingestus comoditatem affert. Nempe & detergere, & deorsum trahere quod viæ adhæret, & qualitatem medicamenti quod his adhæret partibus, tum temperare, tum permutare potest. Ob eas igitur causas à purgantis medicamēti potu, ptissanam superforberi præcipit, sed ubi purgatio cœpit, ab ea vult abstinendum, purgantis medicamenti operationē exolui veritus. atque ob eam rem ait.

ut in Avicenn. lib. 7.
cap. 5. H.

Et quoniam ab re non est purgatione in media sorbitionem dare non conducit. At ubi purgatio deserit, tunc sorbitione detur, sed consueta minor deinde liberalius perpetuo exhibeatur, si & dolor cessauerit, & nihil aliud obicere fecerit.

Contra quàm plerique huius temporis medici rem hæc docuit Hippocrates. Nempe hi, ubi vacauerunt, copiose nutriunt. Hippocrates vero à purgatione, ptissanæ minus ministrari iubet. Nam corporum quæ expurgata sunt, natura expurgatione agitata labefactaque; tolerare alimoniam non potest, neque probe eam conficere, nisi omnino pauca fuerit. Purgatis igitur tantum cremoris primo exhibendum, quantum domare possint. Deinde paulatim lenissimam adaugere oportet, si & dolor ut inquit, cessauerit, & nihil aliud prohibuerit. Quod de dolore ait, est manifestum: sed nihil aliud prohibere, ad præfatas referre oportet, si intelligere volueris, distinctiones, in quibus demonstrauit quoniam pacto morbis acutis laborantes absque sorbitionibus regere oporteat. Summa vero horum est, cum vel morbum ante iudicationem nulla sorbitione indigere sperabimus, vel in quibus summa est quæ phlegmonem facit cruditas.

Ratio autem mihi eadem est, si & ptissanæ cremore utendum sit.

Tempus exhibendorum tum ptissanæ, tum cremoris ipsius & antea simile esse demonstrauit, re vna duntaxat differentiam horum definiens. Nempe à cremore principium exhibitionis facit.

Melius siquidem esse dico ut protinus à morbi initio sorbere incipias, quàm inanitis uacuatique uenis uel die tertio, uel quarto, uel quinto, uel sexto, uel septimo, si ante hoc tempus, morbus haudquaquam iudicatus fuerit, sorbitionem inchoare.

p. aph. in.

Quod in aphorismis scripsit Hippocrates, id & impresentiarum persequitur, in morbi omni vigore, tenuissimo utendum victu præcipiens. Si igitur quinta die morbi vigor futurus sit, & æger solo vsus potu sufficere non possit, melius esse ait si protinus ab initio ptissanam dederis, & neque tertio die, neque quarto sorbitionem inchoaueris. Sic sanè & eos qui vel quinto, vel sexto, vel septimo sorbitionem inchoant falli circumueniri que, si ante hoc tempus morbus non fuerit iudicatus. Per iudicationem intelligo ut dixi non perfectam morbi mutationem solum: verum quoque & effatu dignam transmutationem.

lib. p. 25.

Præparationes autem & his tales fiant, quales diste sunt. De sorbitionis igitur exhibitione, ita sentio.

Et quibus ab initio sorbitionem daturus sis, præparationem similiter fieri præcipit. Id est, siue sectionis venæ, siue clysmatis, siue balani necessitas fuerit, illud ante faciendum iubet.

De potu quoque qualemcumque ex declarandis potatibus quispiam sit, eadem omnino mihi est ratio.

Si laborantem potu solo citra ptissanæ sorbitionem rexeris, præfatas quoque præparationes te facere iubet. id est aut venam secare, aut clysmate vel balano uti.

ut in Avicenn. lib. 7.
cap. 5. H.

Verum & medicos contra omnino quàm oportet agere scio. Nempe omnes, languentes ipsos per initia morborum duos uel tres, uel etiam plures dies inedia secare, atque ita tamen sorbitiones tum potus exhibere uolunt. idque forsitan quæ magnæ corporis mutationi magnam quampiam obicere mutationem ipsis decens esse uideatur. Verum mutatio ipsa bene quidem habet, sed recte transferenda uenit. Iam autem & ciborum exhibitio mutationis rationem maxime subit.

Medicos culpât Hippocrates qui languentes ipsos in absoluta ciborum abstinencia seruant: deinde eos protinus alij quidem ad sorbitionum, alij ad potuum ingestionem deducunt. Nō tamen mentionem eorum fecit, qui cibos validiores ante morbi concoctionem ministrant. Consuevit siquidem ut antea dixi, iter dum prætermisissis quæ maxima sunt erratis culpæ minora, & eam quæ ex illis oritur demonstrare offensam. Qui autem ita transmutant, forsitan (inquit) rationabiliter transmutare arbitrantur, in magna corporis transmutatione effatu dignam victus permutationem facientes. Quod sanè bene eos existimasse ait, non tamen de transmutatione omnium sed bene aliqua est putandum. De qua partim prædixit, & partim quippiam est dicturus, sermone adstruens declinandas esse repentinas mutationes.

Maxime ergo lædentur qui tota utentur ptissana, nisi recte transferantur. lædentur quoque & qui solo utentur cremore, quàmquam minus, lædentur præterea & qui solo utentur potu, sed hi minime.

Dictam

A Dicitam paulo ante subitam victus mutationem, qua primis diebus in absoluta ciborum abstinentia seruos languentes circa diem quartum nutrire incipiunt, maxime quidem nocere ait, si in ptissanam totam transferantur, minus vero si in cremorem, sed *ἡμισα*, id est *ἑλάχιστα*, quod minimum indicat, offendi eos qui ad solos procedunt potus. Nempe ex magnitudine virtutis eorum quæ offeruntur, magnitudo oritur offensæ.

20 Oportet autem et ex sanorum hominum victu disciplinam quæ conferat, facere. Nam si sanis quibusdam tales vel tales cibi uariare uideantur cum in alijs quibusdam, tum in nonnullis mutationibus, quomodo et in morbis quibusdam et maxime in acutis non ualde euariantur? *Uit. c. 7. com. 20. 26. et 35.*

Incipit Hippocrates præfatam ab ipso de victu sententiam demonstrare, arguens unam & eos qui contrario victum instituunt modo. Sed ut dilucidus conspicuusque reddatur sermo, summam ipsius omnem præfari melius esse mihi videtur. Est autem earum quæ in eam rem assumuntur sumptionum dignitas altera uniuersalis hæc, Si bene ualentibus læsionem afferant repentinæ victus ad contraria mutationes, multo magis egrotantibus ipsis. Quod varijs etiam modis possumus interpretari, aliud in aliam tranfuentes dictionem, ut hoc pacto. In repentinis victus mutationibus qui sani sunt ægris minus læduntur, vel sic, Ægri sanis magis læduntur, vel ad hunc modum. Detrimeta sanos minus quam ægros afficiunt. Et adhuc generalior hæc. Validiores minus afficiunt, imbecilliores magis detrimeta. Licet & aliter vim sermonis interpretari aut ex eo quod per se & primum uile sit ad quod demonstratur: aut ex aliqua continentium ipsum vel dignitatum vel sumptionum. Talis quidem tibi sit per se credibilis altera sumptionum (lemmata Græci dicunt) quas sanè vocare consuevit Aristoteles dignitates, & vel proloquia, vel postulata. Sed alteram cui fides per experientiam lucem accessit, deinceps audi. Sanos etiam repentina victus mutatio offendit. Ex utraque hac sumptione concluditur languentes à repentina victus mutatione lædi magis: sed multo magis qui acutis infestatur morbis. Hæc est vis sermonis. Verum Hippocrates alteram ex sumptionibus per se tum prout, tum credibilis, protinus & citra structuram accipit. Alteram uero ipsa quæ singulatim per experientiam noscuntur, fide donat & auctoritate. Quod & sequens declarat oratio.

B Atqui quod uiciosus tum cibus tum potus semper sibi similis ad sanitatem tutior sit, quam siquis subito ad alterum uel meliorem se transferat, facile discitur, intelligiturque.

21 Alteram sumptionum earum quæ ad præsentis sermonis demonstrationem præstant, nunc ex multis particularibus exemplis astruere incipit, fidem ipsius in unam colligens summam, quæ talis est. Magne & repentine præter consuetudinem mutationes non paruum sanis afferunt læsionem. Quamquam sermo hic conspicuus sit, tamen si quippiam quod explanatione indigeat intercidere uidebitur, ipsi qui exercitati non sunt, in sequenti serie explanare non cunctabor. Nempe hic commentarius proposito non horum modo qui in sermonibus sunt exercitati, uerum quoque & eorum qui exercitati non sunt, tum liberalis, tum benignitatis plenus existit. Quod siquis præfatas disciplinas neque didicerit, neque expertus fuerit, aliud quippiam agat.

22 Nempe tum ipsi qui bis die comedunt, tum ipsi qui semel noxam infirmitate pariunt repentinæ mutationes: eosque qui prandere non consueuerunt, et prandent, statim infirmos reddunt toto item corpore graues et imbecillos, et desides. Quod si supercauerint, et alios alui lenitas exercet, et Nempe uentriculus præter consuetudinem grauatur, superficere consuetus non bis tumescere, neque bis cibos coquere.

D Non solum quod in repentina consuetudinis mutatione ualde lædantur, uerum quoque & quamnam læsiones fiant, & quonam modo singulas emendare oporteat scribens Hippocrates, ob id sermonem prolixum facit, quomodo si dicitur quod in repentina consuetudinis mutatione lædantur ostenderet, ob id sermo illi totus breuis foret. Prima igitur consuetudinis mutatio, quam nunc exprompsit, est de ipsis qui prandere non assueti pransi aliquid quando sunt. Ait enim tales & infirmos, & toto corpore graues fieri, imbecillos item & desides reddi. Contingunt autem hæc ipsis graua ta ab alimento ueluti à pondere facultate. Neque enim imbecilla ea redditur propria ratione, ueluti in cibi penuria fieri consuevit. Ob eam igitur causam hoc in loco sermoni adiecit totum corpus grauari ipsi quod bis cibati sunt, eosque fieri desidiosiores. Verum in assuetis prandere & non pransis imbecillitatem quidem uirtutis scripsit, sed grauitatem non adscripsit. Nempe & in talibus mutationibus imbecillitas sua ratione uirtus. Præterea cum desides fieri in presenti victus mutatione asserat, in contraria timidos esse dixit, quasi opus omne perosos & ueluti opus aggredi ueritos diceret. Nempe res ita habet. Nam qui ita se habent, uirtutis imbecillitatem uere sentiunt: atque ob id eas quas ante promptius obibant, obire non audent actiones. Quinetiam & ipsi qui diminute cibantur, uiscera uideri pendere ait, eosque tum calidum, tum *χλωρόν*, id est uiride mæiere. Calidum inquit, id est solito calidius, *χλωρόν* uero, id est uiride, iuxta morem quædam Asiaticorum Græcorum, qui & nunc obseruatur. *αχρόν* siquidem, id est pallidus quosdam uidentes, causam cur ita *χλωροί*, id est uirides facti sunt, interrogant, *χλωρόν* & *ώχρόν*, id est uiride & pallidum nihil differre existimantes.

χλωρός κατὰ κινῆσιν, quod alii uertunt citra probationem.

Uit. c. 7. 33. et 2. aph. 3

Uit. p. progna. 7. ca. 7. ubi

Vit. p. st. enif. cap. in. 8.

ut est q. it simpl. mod. cap. is. ca. h. aph. com. p. ca. 3. cau. symp. cap. p.

lib. 3. com. 14. d.

existimantes. Visumq; quendam χλωρότερον, id est viridiorem dicunt, ὀχρότερον, i. pallidiorem ita significantes. Est autem ὀχρόν χρώμα, i. color pallidus veluti ignis, & color ὀχρός vocata, cuius prima syllaba acuitur. Fitq; talis color permista aquoso excremento pallida & amara & flava appellata bile. Nempe flauus color quantum à rubro in albiorem secedit, tantum à flauo pallidus. Scripsit & alia quaedam symptomata quæ ita affectis fiunt. De quibus cum ad eam quæ de ipsis è mentionem peruenimus, agemus. Præsentem autem dictionem discutiamus. Quæ in non asuetis prandere contingere ait, his adhuc & hoc adiecit. Si autem supercœnauerint, acidum ru-
ctant. Quod autem ructus acidi fiant & propter ventriculi frigiditatem, & propter pituitam sapius in eo aceruatam, & propter ciborum multitudinem, aut si pauci quidem sint, p. testate tamen frigidorum, didicimus. Omnium autem præfatorum commune est calorem ventris ingenitum vinci à cibis, non eos vincere, neq; his præstare, neq; probe ipsos conficere posse. vt si mo dice flammæ lignorum multitudinem superaceruaueris, vel & citra multitudinem tum viridia tum humida superposueris. Ceteris ita cibatis ἀπίλιν, id est salui laxitatem siue humidam deiectionem fieri ait. Verum in exemplaribus non paucis non ἀπίλιν scriptū inuenies, sed ἄωσιν vt eo vocabulo ῥιπτασµόν, id est proiectum intelligamus corporis hominis huius qui ita cibatus est, corporis inquam ob cibi multitudinem ἀωσµένος, i. grauiter molesteq; habentis, atq; implacidi inquietiq; dum in lecto iacet, & sese permutatis. Cæterum q̄ circa dictionis finem {cibi confectioem coctioni similem esse} oporteat, manifeste ostendit, tanquam à calido fiat non sicco squalentiq; cuiusmodi est febrilis, sed {ab} humido vaporosofq; cuiusmodi est qui in animalibus secundum naturam existit.

E
† Αλ. ὀσμηρ καὶ τὸ τῆς κα λουρίνης ὡς χρωσ. i. veluti & color &c.
* in antiquis legitur διατῆς θῆσι, i. cibatis.

F
† τὸν πῆλιν ἔνας παρασ πλοσίαν ἐψή σι, quod alii vertunt cōco- ctionem elixa- tioni similem eē.

Conuenit autem his permutationem æqua uirtute compensare. Dormire siquidem eos oportet tanquam noctem à cœna, hyeme quidem citra frigus, æstate uero citra calorem agant. Quod si dormire nō queant, plures lente ambulando absoluant circuitus, neq; stent, nihil cœnent, aut pauca & innocua. Minus præterea bibant: sed meracius & non dilutum. {Magis præterea & is afficietur, qui ter die replebitur, ac etiam multo magis qui crebrius, quâquam sint nō- nulli qui ter die satiati facile ferant, ut pote qui ita sint consueti.}

23
† τὸν πῆλιν ἔνας παρασ πλοσίαν ἐψή σι, quod alii vertunt cōco- ctionem elixa- tioni similem eē.

Hoc in loco referre hæc non erat necesse. Nempe docere proposuerat quonam pacto repen- tinq; consuetudinum mutationes nō lædant, non autem quo tales læsiones modo curare oporteat. Verum quoniam Hippocrati hoc tentare est visum, propterea quæ scripsit persequemur. Maxime quidem his dormire ipsos plurimum iubet. & si dormire nequeant, plures lentaambu- latione absoluant circuitus, idq; vt quamplurimi expositorum aiunt, post cœnam: sed vt eorum quæ dicuntur sensus præcipit, post prandium. Nam oratio hæc tanquam noctem agant, de som- no meridiano non de nocturno dici exposulatur. Præterea q̄ continuata est scriptum serie, ubi in- quit, Si uero dormire non queat, plures lente ambulando absoluant circuitus, neq; stent, nihil præ- terea cœnent vel pauca & innocua testatur Hippocratem uelle eos à prandio dormire nō à cœ- na. Duorum igitur alterum: Nam aut emendanda tanquam errati conscia scriptio, atq; ita scribē- dum, Dormire siquidem eos oportet post prandium tanq̄ noctem agant: hyeme quidem citra frigus, æstate uero citra calorem: Vel si seruare uolumus orationem hæc à cœna, intelligenda est hoc pacto dictio, Dormire siquidem eos oportet vt à cœna ante dormiebāt: sic & nunc post præ- dium tanq̄ noctem agant. Q̄ aut uelit Hippocrates eos vel nihil oino vel parce vel leuiter cœ- nare, sensus est manifestus. Ventrem siquidem uult requiescere, laboremq; quo grauatus afficie- batur resoueri, q̄ præter consuetudinem pransus homo fuerat. Hinc sequens est & minus bibe- re, sed non aquosum, nō dilutum. Nempe fluctuationem humiditatemq; & refrigerationem vi- tare oportet ubi à ciborum multitudine uenter grauatus fuerit. Potum autem qui exhibetur, nō aquosum esse conuenit, sed uentris tum calfactoriam tum roboratoriam obtinere facultatē. Cœ- tera quæ continuantur, liquida sunt & manifesta.

G
† τὸν πῆλιν ἔνας παρασ πλοσίαν ἐψή σι, quod alii vertunt cōco- ctionem elixa- tioni similem eē.

Præterea qui bis die cibū sumere consueuerunt, si nisi pransi fuerint, imbecilli, & infirmi sunt, timidiq; ad quoduis opus, & cardialgici. Nempe his uiscera pendere uidentur, calidum mingunt & uiride, id est pallidum, stercusq; ex- ruitur. sine quibus os amarefcit, oculi cauantur, & tempora saluunt, partesq; frigescent extreme.

H
24

Cætera quidem huius dictionis in eorum comparatione quæ præter consuetudinem pransis contingere diximus, sunt explanata: sed de reliquis nunc dicā. ὀφθόν, id est ἀποπέτῃμα, i. ster- cuscus ipsorum siue alui purgationem incendi exuriq; inquit, à calore scilicet assatam. Nempe corpus magis tum siccescit tum ignescit ijs qui consuetum relinquunt prædium. Alijs os amari- care ait, utpote ijs qui biliosiores habent naturam, hisq; caui fiunt oculi ab eadem qua excremē- tum aduritur causa siccescentes. Quod autem in amaræ bilis naturis vernaculus calor in id quod igneum est digrediatur, propterea & tempora saluunt, id est temporum arteriæ euidenter pul- sant. Partes præterea corporis extremæ frigidiores fiunt, quod ueter biliosis repletur humori- bus, quorum morsu atq; cōtristatione affectus, uirtutē dissoluit, corporisq; extrema refrigerat.

Plurimi quoque horum qui pransi non sunt, cœnare nequeunt, qui si cœnauerint, uentris grauitate afficiuntur: ac difficiliter

25

A difficilius cubant multo quam si pransi fuissent.

Picrocholi natura præter consuetudinem impransi permanentes, cibos auersantur fastidiuntque, ventre scilicet male tum tractato tum afflictio. Verum qui coacti cibum sumpserint, grauantur: atque ob id *δυσκοιτῶσι*, ut ipse inquit, id est male habentes in lecto permanent & traducunt.

26 Cum igitur talia ob dimidiata diei uictus à consuetudine digressionem sanis contingant, neque adijci quicquam neque subtrahi commode uidetur.

Rursus inter exponendum quæ contingunt ualentibus ijs qui subito consuetudinem permutauerunt, sermonis summam obiter atque ueluti appendicem adiecit, cuius gratia omnia hæc exponit quæ sanis contingunt. Nempe ut constat, si bene ualentibus uictus dimidiata diei permutatio ad molesta sit, quo modo non admodum languentibus ipsis molesta erit: Deinde rursus ad explanationem eorum quæ sanis contingunt, reuertitur in sequenti dictione, quæ ita habet.

27 Qui igitur præter consuetudinem semel passus toto die exinanitis uasis quantum consueuit, cenauit, si tunc impræditu laborauerit, egræque habuerit, atque assumpta cæna tunc grauatius fuerit, multo magis cum grauari par est, quod si adhuc plusculis horis uene exinanitis fuerint, atque repente cenauerit, magis adhuc grauabitur.

Quod ait huiusmodi est: Si qui præter consuetudinem impransus permanens minus consuetu cenauerit, nocte grauetur: multo magis grauabitur qui solito plura est cenatus. Qui autem plusculo tempore exinanitis uasis repente cenauerit, magis adhuc grauabitur. Nempe qui impransi præter consuetudinem permanent, horum alij ad minus temporis in ediam protendunt, alij ad longius interuallum. hos igitur grauari adhuc magis ait.

28 Quibus igitur præter consuetudinem uene sunt inanitas, ij eodem die ueniunt resciendi. Vitent in primis frigus, calorem, & laborem. Nempe hæc omnia moleste feruntur. Deinde cenam solito minorem faciant, eamque non siccam sed humentiolem. deinceps bibant, neque dilutum, neque minus quam ingestorum ratio postulat. Postero autem die pauca prandiant: ut accessione sensim crescente, ad consuetudinem redeant.

Ut eorum qui præter consuetudinem pranderunt detrimenta emendauit, sic & eos qui quod semel duntaxat die præter consuetudinem ederunt, afflictio sunt, uult in primis vitare tum calorem, tum frigus, tum labores: hæc nempe omnia moleste ferri ait. Adde quod & minus solito cenare ipsos iubet: quanquam plerique maxime contra agant. Nam prandere ob negocium aliquod prohibitos uolunt in cæna & eam quæ in prandio omissa est assumere alimoniam, haud scientes quod eget quidem uere alimonia omissa corpus, sed ipsam conficere non possit uentriculus ob longiorem abstinentiam lesus afflictusque. Quinetiam Hippocrates ut alimonie minus uult exhiberi, ita & eam humidiolem. Nempe huiusmodi alimonia exiccatis tum uentri tum corpori inuiso peculiare auxilium præstat. Roborare præterea & uentrem ipsorum iubet uini potu, neque dilutum, neque minus quam cibi proportio exigit potandum præcipiens. Dilutum enim, uentris tonum seu robur exoluit: Minus uero quam cibi proportio exoptulat, uentri arefacto inhabile existit. Postero tandem die ita affectos uictui prospicere iubet, qui Hippocratis præcepto conuictorum ciborum minus ingerere debeant: ut *ἐκ ἀποσκαρῶν*, id est sensim paulatimque in pristinam redeant consuetudinem.

29 Talia uero molestius ferunt, qui parte superiore picrocholi existunt.

Iam & ego paulo ante dixi picrocholos, id est amaræ bilis homines, subitariam eam quæ à uictu ad abstinentiam fit digressionem pituitosis difficilius molestius uel ferre. Bilescit siquidem ocyus his totus tum corporis tum uentris habitus. Sed quare non simpliciter dixit picrocholi: at parte superiore? Nempe cum flaua bilis, quam & pallidam & amaram nominant, superiori supernatat uentri, iure optimo tales parte superiore picrocholos dicimus. Cum uero per sedem demittitur, parte inferiore picrocholos asserimus. Paulo siquidem rhetori, qui toto corporis habitu pituitosus erat, diebus singulis supernatabat flaua bilis, primamque ipsam uomebat à lauacro non paucam. Eudemo autem philosopho qui temperamento biliosus erat, per sedem demittabatur: raroque (quanquam aliquando) pallidam uomebat bilem. Ut autem Pauli excrementa bilis exiguum habebant, ita & Eudemi mustum. Qui igitur præter consuetudinem non prandent, si & toto corporis habitu, & superiore uentre picrocholi fuerint, his necessario contingunt quæ paulo ante dixit omnia. At qui uentre duntaxat superiore picrocholi existunt, his tolerantie difficultas similiter continget: sed ex reliquis symptomatis alia quidem nullo pacto erunt, alia erunt quidem, sed moderatiora. Prædixit quoque & eos qui præter consuetudinem non prandent, timidos ad quamuis operationem esse, stomachi erosionibus, hoc est cardialgijs, affici, pēsilia uideri ipsis uiscera, calidum & uiride meiere, exurique excrementa. Alijs os amaricare, oculos cauari, tempora palpitare, & extrema perfrigere. Sed horum alia toto habitu picrocholis contingunt magis, alia autem superiore duntaxat uentre talibus. Atque ob id ad quamuis operationem timiditas, extremorum

Vit. 2. t. temp. cap. 6. b.
ca. in l. uel. mod. cap. 7. p.
ca. 6. t. san. uen. cap. 2.

extremorum perfrictio, mictus calidus viridisq; deiectionum adustio, cautio oculorū, & temporum saltus toto habitu picrocholis vsu eueniunt. Vtriusq; autem pensilium viscerum opinio, & oris amaritudo. Nam ob insuetam abstinentiam, tum suspensa tum pendula percipiunt viscera. Verum ob bilis exuperantiam picrocholis toto corpore os amaricat: nō q̄ affectio in ore magis fiat, sed q̄ sentiendi partem eam natura generis humorum discretoriam fecit. Venter autem magis quidem his exurit, quibus ex hepate in ventrem bilis effusa supernat, minus autem quibus deorsum mittitur. Nam his quidem intestinum proritat ad excretionem, illis vero stomachum mordet. Ob eam rem Eudemus diebus singulis, bis & interdum ter deieciebat. Paulus autem interdum nullo pacto exercebat. Nisi etenim intestina à mordente aliquo irriterentur, vel copioso excremento grauentur, excretionis promptitudinem non accipiunt. Neutrum horum impransis contingit, neq; enim mordentur intestina bile in os ascendente, atq; illa non mordente contristanteq;. Neq; grauitas his fit, qui nullo pacto comederunt.

Non assuetam autem cibi abstinentiam facilius omnino ferunt qui parte superiore pituitosi sunt, quo fit ut si semel die cibo utantur, facilius etiam ferant. 30

Prius quidem parte superiore picrocholos vsu cibi qui semel die sit, difficilius tolerare dixit. Nunc autem ad pituitosos se transferens, pro cibi vsu qui semel die sit, in edie meminit. ex habente manifestius detrimentum, ad minus noxium translationem ex proportione faciēs. Nam si magis quidem lædi eos qui sine cibo totum præter consuetum permanerunt diem, æquū sit, minus autem qui non prandent, et pituitosi picrocholis cibi vsu qui semel die sit, facilius ferant: q̄ sanè & in ediam facilius ferant, palam est omnibus. Causa autem cur pituitosi facilius cibi vsu qui semel die sit, ferant, ex ijs quæ antea de biliosis dicta sunt euadit conspicua. Nam bilis humor in ipsis in edijs amarior redditur. Pituita vero temporis p̄cessu coquitur, sanguisq; efficitur, neutra bile in sanguinis substantiam redire valente, cum ex sanguine quidem plus calfacto flaua bilis generetur, ex eodem vero assato adustoq; atq; etiam ex crasso atra. Pituita autem generatio in pituitosis edulij sanguinem perpetuo antecedit: atq; generatione ipsius media cibi in sanguinem transeunt. Neq; hoc deterioribus tantum cibis contingit, verum & quibusdam eorum qui salubres admodum esse videntur: vt panī, chondro, semidali. Ego sanè eam quæ mihi optima esse videtur narraui conscriptionem. Nempe quod in ea docetur, per se verum est, atq; continuatam cum ijs quæ ante dicta sunt habet seriem, qui optimæ explanationis sunt scopi. Non tamen in exemplaribus omnibus consimilem inuenies descriptionem, sed in alijs & alijs pugnantem. Caterum aliter in libris ferè omnibus reperitur dictio hæc falso sermone, & nullam quæ antedictis continuetur seriem seruare.

Potissimum sanè & hoc argumentum q̄ maximæ mutationes eorum quæ circa naturam nostram habitumq; contingunt, maxime morbos committunt. 31 * At præter

Multa quidem apud Hippocratem φ̄σις, id est naturæ nomen indicat, sed hoc in loco temperaturam significari quispiam existimauerit, veluti & partium ipsarum structuram compositionemq; ἐξ̄ω, id est habitum appellari. quo in structuræ genere continetur & bilis ad partes superiores fluctuatio, & ad inferna deiectio, & viscerum tum suspensio, tum constantia stabilitasq;. Nempe cū venter magnus existit, viscera confirmat & stabilis, tamen si cibus vacuus destitutusq; fuerit. Verum cum paruus est, cibus quidem refertus confirmat: vacuatus vero subsidentia relinquit. Hinc fit vt suspensa sentiant viscera. Quibus autem bilis flaua sursum natat fluctuatq;, ante est dictum, meatu qui bilem ipsam ex hepate ad id intestinum quod Græci ἐκφοσι vocant, quasi è ventre enatum dixeris, deserit structuram differentem habente. Nam interdum quibusdā portio aliqua ab ipso ad ventrem procedit, his quidem supernat biliosum excrementum: cæteris vero deorsum omnino voluitur.

Non igitur intempestiue, neq; fortes vasorum inanitiones moliri neq; cum morbi uigent, feruoremq; habet, cibum dare neq; repente huc uel illuc in toto negotio quicquam mutare licet. 32

Dictio hæc præter ordinem scripta est, copulari siquidem debuit cum ea quæ scripta est ante: vt tota oratio talis foret: Talia vero molestius ferunt qui parte superiore picrocholi existunt. At non assuetam cibi abstinentiam facilius omnino ferunt qui parte superiore sunt pituitosi, quo fit vt cibi vsu qui semel die sit, facilius etiam ferant. Non igitur intempestiue, neq; fortes vasorum inanitiones moliri, neq; cum morbi uigent, feruoremq; habent, cibum dare licet. Nam postea quam sermonem quo magnas victus mutationes ostendit sanos ipsos, non quo modo languentes lædere, compleuit absolutiq; iure intulit cuius gratia mentionem de his omnibus fecit inquit, Non igitur intempestiue, neq; fortes vasorum inanitiones moliri licet. Quæquam autem & institutum etiam per relata sufficienter demonstrauerit: uideretur tamen & ad alterum transire sermonem qui hæc commonstret, ex abundantis testimonijs vsus. Principium igitur sequētis sermonis iure censetur dictio hæc, Potissimum sanè & hoc argumentum q̄ maxime mutationes eorum quæ

vict. r. aph. sc.

* al' præter. **A** quæ circa naturam nostram habitumq; contingunt, maxime morbos committunt. Cui quidem dictioni continua fuerit quæ ita sequitur, Multa autem his germana eorum quæ ventri contingunt, atq; alia quis dixerit. Dictionem sanè hanc sum explanaturus: sed nunc ad præsentem reuertar quæ hanc habet mentem. Non intempestiue neq; vehementer fame necare, neq; in morborum consistentijs victum ex inedia ad cibi oblationem permutare licet, sicuti neq; subito ad contrarium. Ex quibus sequitur talem instituendam victus rationem qualem is præcepit. Summa autem horum est, declinandas esse subitas repentinasq; ad contraria permutationes.

33 Multa autem his germana coru quæ uentri contingunt, atq; alia quispiam dixerit, ut exempli gratia, Cibos quibus uti consueuerunt, facile ferunt, tametsi natura haudquaquam boni fuerint, similiter et potus. Cibos uero quibus uti non consueuerunt etiam si mali non fuerint, moleste ferunt. Consimili modo et potus.

Vit. ca. 2. aph. 50. ut sup. ne. 21.

B Quæ similia congruentiaq; existunt, atq; ut quispiam dixerit, genere iuncta cognataq;, consuevit vocare Hippocrates ἡ δ' ἐλφισ μὲν α, id est germana: q; eorum quæ genere iunguntur & familiarissimi & genere omnium iunctissimi sunt ἀδελφοί, i. germani. Nam propinquitates ceteræ his posteriores sunt, ut patrum matrumq; fratres sororesq;, & fratrum sororumq; filij filieq;, & quæcunq; id genus sunt. Cetera dictionis clara sunt. Nam demonstrat Hippocrates sermonem eundem quem ab initio monstrauit, cuius summa est, Consuetudo maxime potest, repentinaq; ab ea digressio corpora non parum offendit.

34 Si ergo multa præter solitum carnis deuoratio, uel allia, uel silphion, uel ipsius succus, uel caulis, uel alia consimilia, quæ seorsum insignibus sunt prædita uiribus, uentriculis quibusdam magis q; alia labores inferant, minus quis admirabitur. At iure admiraberis si didiceris quantam mazam turbationem, tumorem, flatum, torminaq; mazam deuorare non assueti pariat, si præter consuetudinem ingesta fuerit, uel qualem panis ipse calidus deuoratus sitim inferat, et repentinam plenitudinem, q; tum exsiccet, tum tarde descendat. Et q; uaria inter se pariant purissimi consusaneiq; panes, si præter consuetudinem deuorentur, et mazam similiter uel arida, uel humida, uel tenax, qualiter item et polenta afficiant, recentes quidem eos qui recentibus uti non consueuerunt, et alia eos qui recentibus ex consuetudo utuntur. Ad hæc quid faciant uini, et aquæ potationes præter consuetudinem in aliud subito trāsitate, quid dilutum item uinum, meracumq; repente pota. Dilutum enim cum infirmitate humentem reddit uentrem superiorem, flatuosumq; inferiorem: Meracum uero uenarum palpitationem efficit, capitiq; grauitatem, et sitim inferi. Præterea quid uinum albi nigriq; præter solitum mutata: quæ si ambo uinosa fuerint, ualde alterant corpus. Quare dulce uinosumq; minus quis dixerit mirum esse non idem posse, ubi repentina fuerit mutatio.

C Sermonis totius sensum intelligentiaq; ubi prius dixerimus, ad particulares quæ in eo sunt dictiones perueniemus. Orationis igitur totius sensus talis est. Victus mutationem in eos qui insigni præditi sunt uirtute, tum cibos tum potus nemo qui lædentem corpora uiderit, admirabitur. Verum eam quæ fit neq; sine lesione in cibos potusq; non insigni præditos uirtute, iure quis admirabitur. Talis quidem est sermonis totius intelligentia. Sed, ut particulatim dicam, orationis totius principium mentionem eorum facit ciborum qui fortem uehementemq; habent facultatem: ut carniū deuorationis, alliorum, silphij, succi eiusdem, & caulis. Nempe silphium totum forte habet facultatem, sigillatimq;, succus ipsius, & caulis. Verum hæc quidem simpliciter dixit, sed cum carniū deuorationis meminit, adiecit hoc uerbum, multa. Nempe multa carniū deuoratio magnam habebit facultatem, mediocri uero non magnam. Quæ huic succedit dicitio ad eos accedit cibos, qui non magna constant uirtute, mazam uidelicet & panem uel calidum, uel frigidum, uel syncomiston, id est confusaneum. Quod uero panem non purum syncomiston appellet, constat & ex eo quæ ad purum est oppositio. Panem hunc homines huius temporis autopyron appellant, non discreto, s. furfuraceo, sed unam cum syncera puraq; farina macerato conspersioq;. Post hæc de polentarum differentia mentionem fecit, recentesq; uocauit τροχίνας Ionum uoce & antiquorum. Memorauit postea & uini & aquæ potationes præter solitum mutatas: Meraciorē itē & dilutiore potū. Quibus adiecit dilutum uinum in ventre superiore πλάδον, i. humiditatem infirmitatemq; facere, flatumq; in inferiore. Meracum uero palpitationem temporum, capitis grauitatem & sitim, idemq; caliditate: dilutum autem contraria, tum humiditate tum frigore. Mentionem quoq; & de uinorum ipsorum differentia fecit, ex his omnibus colligens quod in uniuersum ab initio ipsi propositum institutumq;, omnem, s. consuetudinis subitam permutationem non paruum corpori afferre detrimentum.

5. fol. 105. b.

35 Ceterum partem hanc sermone contrario τρωχίνας, id est iuuare oportet. Nempe his uictus mutatio facta est, corpore neq; ad robur ut cibos adicere, neq; ad infirmitatem ut cibos diminuere oporteret haudquaquam permutato.

Verbum hoc τρωχίνας opitulandum siue iuuandum indicat. Neq; autem opitulatio alia sermoni huic fuerit præter patrociniū q; uera loquitur. Nempe cum ex duobus sermonibus unus ipsi placuerit, alter uero aduersetur, & ei quidem qui placuit hucusq; est patrociniatus, nunc ad alterius patrociniū descendit, cuius sententia quis conuenire dixerit ut languentes ab insigni uictus mutatione iuuentur, quando & corporis affectio in contrarium his quidem qui antea sani uiebant, nunc uero ægrotant, permutata sit. Sanè & in huius sermonis gratiam uniuersaliter antea est lo-

cutus his verbis, Transmutatio autem bene habet: non modica: sed *ὁρθῶς*, i. recte transferenda venit. Deinde quid aduerbiū hoc *ὁρθῶς* indicet, nō paucis ostendit, sed ad summā subducens colligensq; dixit, Non igitur intēpestiue neq; fortes vaforum inanitiones moliri, neq; cū morbi vigent teruoremq; habent cibum dare, neq; repente huc vel illuc in toto negotio quicq; mutare licet. Quare & ambiguitatem soluere iam anticipat, quam nuper enunciauit sermōi cōsentiens. Adijciētq; impresentiarum aliquid cū inquiet, Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; speciem, & cætera quæ his succedunt, quæ in sequenti dictione explanabo.

Εἰς τὴν ἀσθενείαν
† Δὲν ἴσως ἔστιν ἡ ἀσθενεία
ἀλλ' ὁ ἰατρός

ἡ ἀσθενεία ἰσχυρὴ
ἢ ὀλιγὴ

Conijcere autem oportet & robur, & morbi cuiusq; speciem, hominis item naturam, atq; egrotantis in uictu consuetudinem, non in cibis solum, uerum quoq; & in potionibus.

Conuenienti in acutis morbis uictus institutioni quam docuit, & roboris considerationem, & morbi speciem, præterea & hominis naturam, consuetudinemq; ipsius adijcere iubet Hippocrates. Nepe summa quæ astruit est, Non permutandū esse uictus speciem prius, q̄ signa coctionis manifesta sint. Id aut̄ fiet si quot diebus ad uigorē morbus uenturus sit præcognoueris. Verum cum uictus, quē manifestabo, pro maioris minoris ue ratione permutari possit, q̄ laborantes inter se differant uirtutis tum robore tum infirmitate, naturali item temperamēto & morbi specie, atq; antecedēte consuetudine, si ad ea respexeris, poteris artificiosē tum magis tum minus animaduertere. Si uidelicet uel oxymelite, uel melicrato ægrum regere debeas, aut solam aquā bibendam aduq; coctionis notas dare: aut pīssanam, aut pīssanā solū cremorē: deinde si his & semel die. In uictu uero tum magis tum minus per ea quæ dixit conijcere oportet. Nam si ægrum pīssanā cremore indigere cōperias, iam tibi constat quantū de eo sis propinaturus. Cōsimili modo de oxymelite, melicrato, & aqua. Verum quo modo ad generis uictus inuentionē operapretium est ut cognoscas an robusta uel infirma sit laborantis facultas, quot item diebus morbi coctio futura sit, sic & considerandū quantum uel robusta uel imbecilla fuerit. Nempe in uirtutis tum robore tum imbecillitate magis & minus ualde discrepant. Sic morbi quoq; discrimina differentiasq; conijcere oportet. Neq; n. satis est cognoscere q̄ pleuritis, uel peripneumonia sit, sed & qualitatē ea sit cognoscere oportet in dolore, febre, & sputis. Nempe pleuriticum quæ cum dolore sunt, alia q̄dem magis, alia uero minus tales existunt. febre q; uehementem habent tum magis tum minus particulares pleuritides. Cæterū non parua est in ijs quæ expūtur differentia. ut in prognostico est dictū. Cum igitur particulatim in dictis differentijs uariet ægri, fieri nequit ut in Empiricorum appellatis syndromis reperiatur disciplina. Neq; enim eorum qui in uirtute comperiuntur excessuum differentia scribi possunt, neq; febris uehementia, neq; sputorum quantitas, neq; in particularibus coloribus, dissimilibusq; educationibus magis minusq;. Verum cuiusq; rei uirtute intellecta, oēs inter se cōparare, summamq; vnam ex ipsis colligere oportet. Quæ q̄dem in re tum meliores tum deteriores reperiuntur medicis, quanq̄ eadē didicerint. Nempe qui perspicaci magis pollutē sensu, ijs qui hebetiorem habent, euadunt probatioribus, laboris item amantiores segnioribus, exercitatioresq; minus exercitatis: atq; qui memoriam tenaciorem habent, ijs qui minus ea ualent. Ex particularium igitur omnium uirtute colligere in vnam summam vniuersam uictus formam singulorumq; ciborum quantitatem commodius est. Nam imbecillitas sæpius q̄dem, sed paulatim cibandū indicat. Fidemq; rei huic facit q̄ æger his cibari fuerit sit. Facultatis aut̄ robur contrarium indicat. Nam si in hoie semel cibari fuerit uideat, semel ipsum cibare oportet: quod indicant ambę coniecturæ. Sic & corpus bene diffusibile ad cibationem stimulat. Quod a gre diffilatur, ad contraria agit. Quod item tenues habet succos, id cibandum indicat. Quod his non constat, contrarium cōmonstrat. Atq; in singulis quæ dicta sunt, magis minusq; proportionaliter sibi & auxiliiorum vsum tum auget, tum remittit. Sed de huiusmodi, omnia in methodo medendi deinceps & ordine ita exarata sunt, ut tum citissime condiscere, tum facillime ad memoriam reuocare possis fieri siquidē nequit ut libro vno presenti bene oia scribat Hippocrates, atq; ordine doceat, præcipueq; cū ipse primus horū inuentionem sit molitus. Qui tñ hec ab Hippocrate tum transuersim tum inordinate scripta didicerit, totamq; suam uitā in eam quæ ex operibus docetur meditationem exercitationemq; deuouerit, is & lucem & ordinē doctrinæ adijcere poterit. Quod si & pluribus libris fecerit, quanta futura sit claritatis eorum quæ docentur exuperantia, liquido patet. Nemo ergo uitio uerterit si hoc in loco cōfundatur Hippocrates scoporum multitudine affatim circūseptus. Nam si q̄ particulatim horum vnūquodq; a nobis in methodo medendi demonstratum sit intellexerit, atq; ad illā translatus laboriose singula didicerit, ea sanē quæ nunc in cōposito inordinateq; dicuntur, liquido cognosceret speculationemq; in ipsis artis operibus exercens ueritatē ipsius laudabit.

† Αὐτὸς ἰατρός
ἢ ἄλλος ἰατρός
ἢ ἄλλος ἰατρός
ἢ ἄλλος ἰατρός

† Αὐτὸς ἰατρός
ἢ ἄλλος ἰατρός

† Αὐτὸς ἰατρός
ἢ ἄλλος ἰατρός

† Αὐτὸς ἰατρός
ἢ ἄλλος ἰατρός

Ciborum autem adiectioni intendendum multo minus: subtrahere uero omnino sepe numero expedit, cum æger sufficere possit donec morbus matureseat.

Quoniam uictus cuiusq; species ex ijs quæ antea dixit inuenitur: atq; inde quæ in ante scripta dictione referuntur, conijcere operę pretium sit, ut in singulis uictus formis quantitas reperiatur, præsentī

Vit. ca. 2. aph. cum. lib. 2.
ca. 6. & simpl. med. fol. 39.

A præfenti dictiōe, Ciborum aut adiectioni intendendū multo minus, prorsus vero subtrahere se-
penumero expedit, cognoscens præfidiorū singulorum quantitatē artificiosa egere coniectura,
artificiose aut conijcere viri esse, qui vires omnium quæ in arte sunt didicerit, memoriæ manda-
uerit, atq; diligentia omni adhibita sese in operibus artis exercuerit, pauciq; tales existant, iure
optimo quæ præfenti inquam dictiōe referuntur adscripsit, in quātitate ipsa ad id quod minus
sit procedendum esse magis, q̄ ad id quod exuperat, vbi quis a iusto modo abscedit, admonens.
Nempe quod plus est, exuperatq; noxas interdum inemendabiles facit. Verū quod minus est,
facile emendatur. Nempe si virtus elabi videatur, cibi exiguum ministrare possumus. Verum si
in ventrem absorptus fuerit cibus, quod reducat superfluitē si aliās, multo magis in acutis mor-
bis, tollere est difficile. Nempe prorsus subtrahere sæpenumero expedit, cum eger sufficere pos-
sit, donec morbi vigor ad maturitatem perducatur. Rursum præfata dictiōnis partem hanc as-
sumpsit nos familiaris huius scopi admonens, qui tum hic, tum in Aphorismis habetur. Nempe
si æger ad morbi vsq; vigorem sine cibo sufficere posse videatur, in omni ciborum abstinentia
eum & potu solo moderaberis, cum tibi videbitur necessitas.

38 *Quibus autem id faciendum sit, scribetur.*

B Quod prædixerit Hippocrates cōmonstrata vniuersali victus ratione in hoc libro se trāsitu-
rum ad cæteras omnes acutas ægritudines, liquido constat. Veruntamen opus huiusmodi non
reperitur. Nempe quæ in hoc libro à balneorum consideratione extant, siquis veluti in typo ab
Hippocrate ad futuram memoriā scripta, in domo reperiens post viri mortem deprompsit:
forsan ratione quidem hoc fecit, verū tamen vt liber, digna Hippocratis mente non sunt, sicuti
neq; ea quæ de morbis, & affectibus inscripta sunt, quanq̄ multa in his bene scripta sint. Sed sup-
ea re in ijs quæ in ea scriptæ sunt expositiones disceptabimus.

*Vid. c. 6. epid. secc. p. coi
29. H. 2.*

39 *Multa autem & aliā ijs quæ dicta sunt, germana quis scribere potest.*

Rursum ad eum reuertitur sermonē, quem multis certum ratumq; fecit exēplis, mutationem
consuetudinīs languentibus noxam asferre demonstrās: sed qm̄ à sanis in eos transit, ob id quæ
similia sūt & cōgruētia bene ἰδελφισμένα. i. germana, dixit. Quod aut postea dicturus est, sermo-
nis huius testimoniū existit, quanq̄ non simile, non congruens, nec germanū, vt ipse appellauit,
sed id quod peruestigā. Patebit aut tibi mens Hippocratis in sequentis dictiōnis expositione.

C *Hoc autem verius efficaciusq; testimonium. Neq; enim rei de qua plurimus factus est sermo germanum existit,
sed res ipsa commodissimum est documentum. Nempe quidam per morbi acuti exordia eodem quo laborare ce-
perant die, comederunt, alij postero die: alij quidā, alij cyceonem sorpsērunt. Sanè hæc oīa deterius quidem habent, q̄
si modo alio cibaretur quis: sed quæ hoc tempore peccata sunt, ea minus multo lædunt, q̄ si primis quidem diebus, vel
duobus vel tribus uasa quis integre exinaniuerit, mox quarto vel quinto talia ministrauerit. Sed sanè deterius ager
qui omnibus uasa ante exinaniuerit, & sequētibus quibusdam diebus ita pauerit prius q̄ morbus maturus reddatur.
Nempe hoc pacto mortem plurimis liquido affert, nisi morbus omnino beneficus fuerit. Quæ uero in principio com-
mittantur delicta, ea non similiter his domantibus renituntur, sed facilius domari possunt.*

*Vid. c. Amicon. p. 4. vna
cap. 5. H.*

Ante ab ijs quæ bene valentibus ex consuetudinīs mutatione cōtingunt, ad languentes ipsos
per similitudinem transit, transiturus autē & nunc, atq; ipsum quod nunc instituitur ferè ita ha-
bere est demonstraturus. Sed quidnam id fuit: sanè q̄ neq; à principio neq; primis diebus fame
cruciatos ægros cum prope vigorem iam peruenerint, replere oportet. Tota autē dictiōne vult
ostendere grauiorem cōtingere ægris offensam cum prope vigorem erratum sit, q̄ si in morbo-
rum principijs quippiam delinquantur. Inquit enim, Quæ hoc tempore peccata fiunt, ea minus
lædunt, q̄ si primis diebus, duobus vel tribus uasa quis integre exinaniuerit, mox quarto vel qu-
to talia ministrauerit, atq; etiā anteq̄ morbus (vt græco verbo inquit) πείρασος reddatur. Quod
πείρασος appellet πειπέμενεν. i. quod ad maturitatem est perductum, palam est omnibus. Mor-
bos præterea ἐνθέεις. i. beneficos dixit, non quidem maleficos, morososq; quos Græci κερκόβεις
vocant: sed ἐντρεπτός. i. qui facile ad bonum vergunt. Scimus etenim veterum multos ita vt
dictiōne, ita quoq; & Hippocratem, vt alibi est dictum.

D *Hoc sanè maximum reor esse argumentum q̄ primis diebus quavis sorbitione nequaquam eos priuemu s, quibus
futurum est, ut paulo post sorbitionibus quibusuis uti debeant.*

Sermonem hoc in loco eum dixit, quem sapius antea demonstraui, nutrire scilicet sorbitio-
nibus, ab initio præcipiens eos qui ad vigorem vsq; sufficere citra ptisanæ ingestionem nō pos-
sunt. Nam eos prope vigorem nutrire compellemur, cum ad tenuiorem victus formam, etiam
si antea plenius cibati fuerint, transeundum sit.

42 *πυθμενόςθεν ergo qui hordeacea utuntur ptisana male passuros ægros ignorant si duobus vel tribus diebus antea
ἐπιανίτις uasis sorbere incipiant: neq; etiam qui solo utuntur cremore q̄ sorbentes lædentur, intelligunt, cum sorbi-
tionem*

Septima Classis.

ppppppp ij tionem

* Antiq ad
dūmoror. i. lo
lum

* documentū

tionem non recte inchoabunt. Sed tunc cauent magnamq; intelligunt lesionem si aeger ante mutationem morbi pituitosanam hordeaceam sorbeat cremore uti suetus. Quae omnia efficaciter demonstrat medicos non recte aegrotantes ad cibos inducere, quippe qui uasa exinaniant in his morbis in quibus sorbitionem exhibere oportet. Et contra in quibus ex uasorum inanitione ad sorbitiones transeundum non sit, in illis transeant.

Aduerbum hoc *πρωθεν* vel *πρωτος*, id est omnino, vel *εξ αρχης*. i. ab initio Hippocrati indicat. Nam medicos ignorare ait quando primum vel pituitosanam vel cremorem aegrotis dare oportet, bene tamen scire si ante morbi coctionem pituitosanam hordeaceam dederint, se aegrum laesuros. Sequentem autem dictionis huius feriem, quae eadem ex eisdem saepius dictis ostendit, de industria ob claritatem transgrediar.

Et plerumq; *απαρι* id est exquisite. Interdum autem hoc tempore, interdum et alio ex uasorum inanitione ad sorbitiones transeunt, ubi saepius a sorbitionibus ad uasorum inanitionem transire expedit, si ita ex morbi acerbatone contigerit.

Hoc aduerbum *απαρι* & apud auctores atticos, & apud Hippocratem pro *απρητισμενος* καὶ *ακριβως*, i. exquisite & absolute. In quo significato & nunc est usus Hippocrates, demonstrare volens medicos in illo maxime tempore permutare victus rationem ex abstinentia cibi ad sorbitiones, quo ad abstinentiam accedere oportet. Atq; hinc manifestissime ostendens cum morbi vigor adest, tunc tenuissimo de necessitate victu esse utendum.

Interdum autem et cruda tum a capite tum a thorace attrahuntur biliosa, uigiliaeque his accidunt, ob quas non coquitur morbus, peritilesque et amari hi sunt, desipiunt, incerti et discurrentes lucis splendores oculis obiciuntur, aures impletur sono, frigent extrema, urine crudefcunt, sputa tenuia sunt, salsa, colore syncero, et exigua, sudores circa collum, anxietates inquietationesque, et spiritus offendens in ea quae sursum sit aeris latitudo frequens, uel magnus, supercilia quadantenus amplificantur, deliquia animi sunt, uestium a pectore reiectiones, manuum tremor, atque interdum labij inferioris concussio.

Vniuersa haec contingere his ait qui perperam cibati sunt a medicis, qui primis diebus exlicatos aegros die tertio vel quarto vel quinto vel sexto repente ad edulia non peracto morbi vigore permutauerunt. Quali peracto morbi vigore, conuenienter eos victum permutasse dicat. Quod igitur dicebat: Permutare quidem oportet sanorum victum in morbis: neque tamen temere id agendum, iam patere ex praedictis arbitror. Nempe cum una quaedam corporis conditio salubris sit, altera quae a morbi initio ad statum usque extenditur, mox et tertia quae ad perfectam usque morbi solutionem sese prorogat, deinde et quarta quae totius conualescentiae tempus ad usque sanitatis habitum occupat: in nulla harum quatuor conditionum permutationes victus insignes facere oportet, nisi prius in alteram conditionis speciem peruentum sit. Qui igitur aegros morborum exordijs in omni ciborum abstinentia seruant, si ad vigorem usque talem victus speciem seruare possint, nemo eos culpauerit. Quod si facere non possunt ob interlabentes aegrorum vires, quae perperam inedia utantur *προταριχενσαντες*, i. exsiccantes aegros palam est omnibus. Hoc autem verbo abstinentiae importunitatem plus iusto corpus exsiccantem euidenter demonstrat, ubi etenim quo tempore prope vigorem tenuius cibandum fuit, in eo cibum dare coacti sunt, quae aegros abstinentia immoderate exsiccauerint est manifestum, quod vocatur *ταριχενσαν*. Ob id igitur modo cibandi huic succedere ait symptomata multa, et praua: quae omnia continuata recenset serie a biliosis crudis exorsus. Nempe biliosa cruda ita appellauit, quoniam et excrementorum coctionem appellat, quam mutata nutrire non possunt, ut bilis utraque, et qui graece *ιχθεις* dicuntur. Veruntamen quoniam et talia euincit natura, cocta quidem vocare consuevit Hippocrates excrementa huiusmodi, quae a natura ipsa euicta sunt: cruda uero, quae non sunt euicta. Ob id et pus in phlegmonis quae concoquitur fieri ait, quam pars nulla ex pure alimoniam accipiat, ueluti accipit ex crudis appellatis humoribus et pituita, quae reliquum perfectionis affecuta et prorsus cocta, corpus nutrire possunt. Sic igitur biliosorum humorum concoctio existit, ut sanguinis qui in phlegmone est in pus migrantis: intelligentibus nobis coctionis nomen in suo uniuersaliore significato. Est autem uniuersalius, cum natura caulis fortior fuerit, permutaueritque eas pro suo robore. Quae igitur ueluti in corpore inanimato putrescunt, nihil ad permutationem conferente innato calore, a concoctionis ratione degenerant. hoc sane aliquando contingit etiam aquosis his humiditatibus quae per urinas excernuntur: atque ob id crudas urinas concoqui dicimus, quam corpus ex coctis urinis alio non possit. Generali praeterea hoc concoctionis significato utimur, cum vel catarrhum, vel coryzam, uel fluentes ex his humiditates (graece ichores) uel eas quae ex oculis manant, aut crudas aut coctas esse dicimus. Ad hunc modum et bilem uel crudam, uel incoctam, uel coctam esse pronunciamus. Cruda quaedam flaua admodum est et acris et male olens: cocta autem, et pallidior et minimum male olens. Bilem igitur crudam incoctamque ait ad ventrem de necessitate confluere, quae ob prauam victus rationem tum ex capite tum ex thorace trahitur, idque cum fame aegros necat, nullo uili solatium ventri praesstantes, atque cum inedia ad validos cibos prope vigorem impetissime transeunt.

Recenset

id est aph. 20. et
2. et humoris. 13.

Et symptomata ubi prope morbi vigorem apparent, iudicationem futuram constantibus in morbis significant: sanè si in principio fiant, iudicationem quidem non denunciant (nihil enim in principio iudicari potest) sed delirij notæ existunt. Scriptum autem & de his abunde in libris de iudicationibus, ex quibus totum qui de his est sermonem perdisces, cum illic plenior sit, quam ut nunc omnino percurrere oporteat. Sed sanè ut in cæteris, ita in his summam perstringere satis erit. Ergo quoties natura ad excretionem properat, effatu digna in corpore sit permutatio, ob quam symptomata huiusmodi cum manifestissimis coctionis signis apparent. Verum cum perturbatio efficitur similis, nullo à natura ad instantium excretionem facto apparatu, tunc periculosissimum est signum. Dicitur iam & cæteris in commentarijs de κρισίμοις. i. iudicatorijs symptomatis qualia sint, & quænam ipsorum natura, & quonam pacto ab his differant quæ ἐπιφανόμνεα. i. superapparentia vocantur, quo in genere erunt & ipsa coctionis signa. Nempe & prognosticum, & librum de humoribus, & aphorismos iam ante hunc librum exposuimus. Sanè semper de his eadem dicere ad eum spectat qui prolixioribus uti consuevit sermonibus.

Qui autem euadunt, hi vel cum abscessu vel sanguinis è naribus fluxione, vel puris crassi exspuitione euadunt, neq; aliter.

Cum mori ipsos dixit, non simpliciter dixit, sed magna ex parte ascripsit. quapropter quoniam pacto quidam ex ipsis seruentur dicere sequens erat, quos nunc percurrit, atq; quosdam ex ipsis seruari ait, aut per sanguinis eruptionem, aut per abscessum, aut puris abunde cocti exspuitionem, simul ex his quæ retulit egros in huiusmodi symptomatis incurrere propter multitudinem significans.

Neq; sanè horum ita peritos uideo medicos, qui ut oportet dignoscant eas quæ in morbis contingunt uirium imbecillitates, & quæ ob uasorum inanitionem, quam κενάγγειν dicunt, & quæ ob aliam quampiam irritationem, & quæ ob πόνον. i. laborem, & quæ ob morbi acumen fiant. Quas item natura nostra habitusq; singulis affectuum species omnigenas sabrefaciat, quamuis cognite salutem, & mortem ignorate ferant.

Quoniam de ægri robore imbecillitateq; sermonem fecit, qui victus scopi sunt non contemnendi, ob id nunc sermonem de imbecillitate repetit, quibus hæc fiat modis medicos cognoscere debere allerens. Nempe quædam fiat ob uasorum inanitionem, hoc. n. uocabulum κενάγγειν id proprie & primum significat, atq; ob id ἀσπία. i. ciborum abstinentia, κενάγγειν. i. uasorum inanitio, sæpius dicitur tanquam nomine generis etiam in specie homines omnes uti consueuerint. Alia autem ob πόνον. i. laborem seu proprie dictum ut dolori idem sit, seu ut quispiam dixerit, malam affectionem, qua in acutis morbis ægri male afficiuntur. Aliam præterea uirium imbecillitatem ob aliam quandam fieri ait irritationem. Nam si morsum dixit vel ventris, vel intestinorum, symptoma hoc sub dolorum nomine intellexisse est uisus. Verum si vel uigilias vel oris ventris affectionem dixit, non proprie interpretari uisus est. Ceterum uirtus exolui uidetur, & ob euacuationem quæ fit vel sanguinis eruptione, vel vomitu, vel deiectionibus, vel sudoribus, & ob longiorem quæ par sit inedia, & propter tum dolorem aliquem, tum uigilias, tum assiduas purgandi uentris suscitationes, atq; etiam cum os ventris ita affligatur, ut syncope insulter, idq; vel propter grauantis alimonie multitudinem, vel contristantem quandam ipsius qualitatem. Nepe hæc uirtutes celerrime tum fatigant, tum dissolunt. Omnes igitur hæc uirtutum offensa ex manifestis quidem sunt causis: sed alia ex non manifestis, ut quando absq; manifesta uacuatione, vel uigilijs, vel inedia, vel oris uentris sensu ægri ad talem subtrahuntur corporis affectionem, quam in prognostico scripsit Hippocrates inquiens, Naris acuta, oculi concaui, collapsa tempora. & quæ deinceps sunt. Nam hæc corporis conditio fit quidem & ob uigilias, & ob excretionem quandam quæ multa sit, & ob inedia: fit quoq; & absq; his, cum scilicet corporis humores tenues fuerint, & febris calor acris. Nam euaporantur qui ita extenuantur, per insensibilem euacuationem. Cæteris autem & ob intemperaturam principis uirtutis partis affectu imbecilla redditur facultas. Primum siquidem affecta prima laborat, deinde affectuum participatione & reliquæ duæ. Didicisti, n. unam esse in neruis facultatem, quæ principium habet cerebrum: alteram in arterijs, cuius principium est cor: tertiã uero in uenis, quæ ex hepate oritur. Ergo partis uirtutis quæuis illa fuerit, intemperatura propria interdum facultatem uolauit, cui affectus participatione consenserunt reliquæ duæ facultates. Velocissimæ igitur fiunt, corde patiente mortis: Deinde, affecto cerebro: Tardissimæ ab hepate prodeunt. U. n. partes hæc intemperie affectu maximam facultatis uirtutis quæuis offensionem incurrunt, sic partes aliæ principio uirtutis quæuis propius appositæ, si forti intemperatura affligatur, uirtutis principia ad sympathiam agunt. Sunt etiam alia quæ quamuis propius appositæ non sunt, ob generalem tamen communitatem, vel quãdam affectionis proprietatem partes uirtutis principia continentem ledunt. Os igitur uentris cum uitalem facultatem ad sympathiam agit, syncope infert: cum uero proprie animalem appellatam, desipientias vel conuulsiones. Uterus interdum & apnœas (quas non spirationes prope dixeris) interdum & neruorum contentiones. Verum singula hæc cõpleta ab omnibus cognoscuntur, cum uero fiunt, & sensim crescunt, medicos plerosq; latent. Quæ sanè non quãdo ob magnitudinem auxilio iam carent, tunc cognoscere oportet, quod

ut cõ p. ad glau. cap. iij.
et p. t. par. u. p. u. cap. v.

ut p. progn. cõm. s. f.

A quod vulgo contingit, sed & cum incipiunt, & fiunt, hoc siquidem optimū est. Quod si fieri non potest, saltem omnino cum in crescant, dignoscere est necesse. Sanè hæc omnia Hippocrates significasse mihi videtur cum inquit, Quas item natura nostra habitusq; singulis affectionum species omnigenas fabrefaciat, vbi naturam, temperaturam dixit, & habitum, struem corporis compositionemq;. Nam qui raram ex natura habent texturam, tum euaporatur, tum syncopam facile incurrunt. Qui vero densiore constant textura, hi in morbis cunctantur, diutiusq; trahunt. Sic autem & partes nonnulli habent, alias quidem frigidiores, alias calidiores, alias siccores, & alias humidiores: sed omnibus peculiare temperamento malum.

48 Maius siquidem malum est, si ob laborem, morbiq; acumen imbecillitate porrexerit quis potum vel sorbitionem copiosorem, vel esculentum, imbecillitate eam ex vasorū inanitione contigisse arbitratus. Neq; sanè calumniam effugere potest qui imbecillitatem ex vasorum inanitione non cognoscit, premitq; uictu. Periculum siquidem aliquid adfert erratum hoc: sed longe minusq; alterum atq; risu dignum magis. Nam si medicus alius vel plebeius ægrum intenderit, cognoueritq; ea que contigerunt, dederitq; tum edendum tum bibendum quod alter uenerit, is presidium attulisse existimabitur. Talia autem maxime ab his vituperantur hominibus, qui res ad nigrum uertunt. Nempe qui ægrum interuiscit uel medicus uel plebeius, hunc à mortuis suscitasse ipsi uidentur.

B Ob dolores sæpius ægri sine pulsu reddunt, animiq; deliquia incurrunt, & nullo pacto queunt moueri, similiter & ob morbi acumen. Sunt autē qbus non ob hæc uirtus offendit, sed ob vasorū quomodolibet factam euacuationē. Siue igit ob euacuationē sensui manifestā, siue ob eā que per halitum fit discussionē, siue ob inediam uirtus labefactata fuerit: q ita affecti sunt, cibari quæceleritate exposculant. Contra autē qui ob dolorem uel morbi acumen parū ualentē habent facultatem, uacuatione interdum magis q̄ repletionem indigent. Immo qui cibum his exhibet, maximū affert detrimentum. Verum qui ex uasorum inanitione imbecilles sunt, hos siquis diæta tenui preslerit, lædet: quanq̄ non æque euidenter uel celeriter. Ignorare autem si æger sit imbecillus ob uacuationē magis, q̄ ob dolorem, probro uertitur. Cætera dictionis manifesta sunt.

49 Scribemus autem & horum notas, quibus singula dignosci possint.

Rursum & hic pollicetur Hippocrates, sicuti paulo ante, se librum alium quendam de morbis acutis scripturum.

50 Similia porro ijs que uentriculo contingunt, hæc existunt. Nam si corpus totum præter consuetudinem, ualde quiesuerit, non confestim robustum magis euadit, q̄ si diutius ociatum ad labores sese repente uerterit, uile profecto quippiam euidenter operabitur. Ita de cæteris corporis partibus est existimandum. Nempe & pes & cætera que articulis præditæ sunt partes laborare non consueta, tale quippiam patiuntur, si post longum tempus ad laborem subito se uertant. Hæc patientur oculi & dentes, & quicquid huiusmodi est: præterea & cubile præter consuetudinem & molle & durum, laborem facit. Quod item sub diuo est, præter solitum corpus indurat.

Rursum ad institutum redijt Hippocrates absoluto de uirtutis imbecillitate sermone, quē per digressionē à pristino mutauerat instituto: aitq; quæ nūc dicuntur similia quodā modo esse ijs que uentri cōtingere dicta sunt. Nepe scopum dirigit ad summā eā, in qua mutationes subitas magnā languentibus asserre læsionē astruit. Quod autē hoc in loco scribit, huiusmodi est. Ut uenter diutius oino ociatus functionem perficere probe non potest, nisi prius sensim rursum assuescat, & suas exerceat operationes: sic corpus uniuersum singulaq; alię partes. Deinde & partes aliquas serie cōtinuata nominatim cōmemorat, atq; tandē in fine sermonis, eius quæ in cubili fit mutationis mentionē fecit, astruens sanè & nūc qd̄ ab initio de cōsuetudinis mutatione est ab eo ppositū.

51 Sed horum omnium exempla quædam perstringere satis fuerit. Nam si quis ulcus neq; admodum insigne, neq; ualde uile in tibia acceperit, fueritq; homo cui neq; admodum difficulter neq; ualde prompte ulcera sanentur, & prima p̄tinus die ita iacens curetur, ut nequaquā cruis tollat: hoc sanè pacto sine inflammatione manebit, citiusq; sanitati restituetur, q̄ si delinquens curetur. Quod si uel quinto uel sexto uel superiore adhuc die surrexerit, atq; ambulare uoluerit, magis laborabit, q̄ si statim ab initio errans curatus fuisset. Porro si & multum & repente se fatigauerit, multo magis laborabit, quàm si ita curatus in diebus huiusmodi sese lassum & defatigatum reddiderit.

De repentina adhuc mutatione ut antea in exemplis alijs, ita & nunc in ulcere sermonem facit Hippocrates. Nam si quispiam (inquit) ulcus in tibia habens, qui & quiescere & iacere indigeat, quiete ambulet (hoc enim significat *πλανώμενος ἰν ὀδύρῳ*, id est peccans curetur) lædetur quidem prorfus: sed minus quàm qui primis diebus quiesuerit, deinde subito circa quintum uel sextum: uel diem etiam *ἑννῆδεκα*, id est superiorem, tertium uidelicet uel quartum ambulare cœperit. Sunt qui uocabulum hoc *ἑννῆδεκα* de sequentibus dici diebus existiment, septimo scilicet, octauo & nono: quod si iplis placebat, eos principium dictionis per *ε* & *ξ*, *ἑξήδεκα* & non *ἑννῆδεκα* per *α* & *ν* scribere. Quale autē, inquit, tale fieri nō ualeat ulcus, ut scilicet non parum lædatur qui septima uel octaua ambulare cœperit, & antea quiesuerit, & grauiter dixerim, si uicium magnum fuerit, uel laborans fuerit vnus ex his quibus ulcus difficulter curatur: & magis, si ambo

Septima Classis.

qqqqqqq iij concurrerint.

* Quare, ut sit interrogatio.

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

concurrerint. Quod si neq; vlcus magnum fuerit, neq; laborans fuerit cui difficulter vlcera eu-
rentur, curetur autem conuenienter (nam & hoc subaudire in sermone oportet) iam circa septi-
mā aut octauam bene habebit, & ambulare citra læsionem poterit. Quam ob causam sermo-
ni adiecit, Vlcus neq; admodū ἐπιικουρον, id est notabile in signe q; neq; valde ἐυδης, id est vile,
simplex scilicet ἐυδης vocans. Fueritq; item homo cui non admodū difficulter vlcera sanentur,
Is siquidem, si nihil aliud circa curationem erratum sit, solum quia mediocriter ambulet & ince-
dere indigeat, lædetur quidem: sed non ita grauiter vt si primis diebus quieuerit, mox tertia vel
quarta vel quinta vel sexta ob ambulare cœperit, Qui vero magnum vlcus habuerit, & is sit cui
difficulter vlcera sanentur, non mediocriter, sed grauiter lædetur ab initio ob ambulās, veluti &
qui paruum vlcus habuerit, atq; is sit cui faciliter admodū vlcera sanentur, si primis diebus quie-
uerit, & quinta vel sexta ambulare cœperit, non grauiter, sed mediocriter offendetur. Ob eam
igitur causam Hippocrates de eo qui in vtraq; oppositione medium obtinet, sermonem fecit.
Oppositionem autem dicit tum eam quæ in magno & paruo vlcere comperitur, tum eam quæ
homo dicitur δυσελκός & ευελκός, i. cui tum difficile, tum facile vlcera sanantur. Quod nihil refe-
rat dicere in signe vlcus, vel magnum, palam est. Nempe ἐπιικουρον, i. in signe, propter loci naturā
magnitudine in signe fiat. ἐυδης vero, i. vile, quod simplex est & paruum vel propter loci naturā
quæ vilis & abiecta est, vel propter sectionem ipsam paruum factam, dicitur.

Omnia igitur hæc inter se subitam omnem supra modum huc & illuc mutationem nocuentium inferre perpe-
tuo testantur. 52

In exemplis singulis presentis sermonis mentionem facit Hippocrates, quapropter & nunc
in exemplo quod de vlcere facit, idem est executus. Nempe διατέλειος, id est perpetuo, idem si-
gnificat quod διαπαντός & ἀεί, id est vbiq; & semper.

Multiplex itaq; in ventre est læsio. Nam si ex multa uasorum inanitione repente quid plus iusto ingeratur simili-
ter si reliquum corpus diutius ociatum subito ad laborem uehementem sese uerterit: multo magis lædetur quam si ex
multo cibo ad uasorum inanitionem transferatur. Corpus re uera his cessare oportet, etsi ex multa fatigatione subito
ad ocium ignauiamq; descenderit. Oportet autem & illis uentrem à ciborum cessare multitudinem: alioqui læsio in cor-
pore fiet, corpusq; totum granabitur. 53

Quod primum omnium demonstrare decreuerat, id de subitis in ventre mutationibus fuit.
Deinde ab hoc ad generalius quod & vniuersalibus dicunt transiens, de repentina omni consue-
tudinis mutatiōe hucusque percurrit. Nam cum specialiora in generalioribus & particularia in
vniuersalibus contineant, ventrisq; permutatio cum subita oium mutatione demonstrata sit,
nunc rursus ad ventrem reuersus mutationum quæ in eo fiunt differentias edocet. Atq; longe
grauiorē in victus mutatione esse læsionem cū, ex multa inedia repente plus modico ingerit, q̄
si ex multo cibo ad inediam trāsmutato fuerit. Simile huic fieri in toto corpore deprehenditur.
Nam minus lædunt qui ex motione ad quietē subito transeunt, q̄ qui ex quiete ad motionē de-
migrant. Rursus & hoc in loco pmutationis intēpestiuæ emendationes correctionesq;, veluti
& in præmissis adscripsit, quanq̄ id ad præsentem non videat pertinere speculationē. Quæ autē
adscripsit, hæc sunt, Qui ex motu qdem actioneq; in ocium segnicieq; transeunt, eos ἐλλυβειν,
id est cessare & toto quiescere corpore præcipit, quod idē huic sententiæ existit, Vbi fames, la-
borandum nō est. Verum qui ex multa fatigatione ad quietem transeunt, eos pauciora ingerere
iubet, quod est & ventriculum quiescere. Quoniam qui toto corpore nō laborans consueta in-
geret, is multitudinē subalet. Qua efficitur ratione, vt totum corpus grauetur, laboreq;, πόνος, i.
labor, nunc Hippocrati læsionem indicat, multis specialibus læsionibus genus existens. 54

De mutatione quæ in hæc uel illa fit, plurima sum locutus, q̄ re uera hæc nouisse cōmodissimū sit, cum ad oia, tum
ad id de quod nūc agis. Nam & in morbis acutis ex uasorū inanitione ad sorbitiones trāsitur, Transeundū quidē præ-
cipio ego: sed sorbitionibus haudquaq; utēdum prius, q̄ morbus ad maturitatem perducus fuerit, aut signum aliquod
aliud apparuerit, ut in intestinis uacuatorium uel proritatorium, uel hypocondrijs qualia scribentur signa.

Rursus sermonem totum in summam vnam coegit Hippocrates. In habentibus quidem si-
militer victum haudquaquam permutare præcipiens, verum in ijs qui ex sanitate ad morbum
transeunt, permutare quidem, non tamen vt ceteri permutant. Deinde compendio quodam vi-
ctus scopum in acutis morbis declarauit. Nam si morbus maturuerit, transeundū ad cremoris
ptiffanæ exhibitionem præcepit: & si adhuc crudus fuerit, non transeundum, nisi forsan sympto-
ma aliquod quod vires prostrnat apparuerit, vt vel vacuatio ventris immodica, vel aliud quip-
piam quod proritet. Communi autem proritationis nomine comprehēdit omnia quæ quouis
modo virtutem ad infirmitatem agunt, quo in numero censentur & morsus, quem acris humor
siue in intestinis siue in ventriculo & præsertim ipsius ore parit, & vigilia, & ira, & mæror, &
lumbrici helminthes qui ab intestinis ad vētrem vsq; ascēdunt, & cutis totius aut membri alicu-
ius qui

Videtur a. aph. com. p.

A ius qui nocte aggrediatur pruritus: ita ut virtus non solum ob irritationē, verum quoque & propter vigilias exoluatur. Præterea inquit, Vel in hypochondrijs qualia scribentur signa. Nam & ipsa dādā vel nō dādā commonstrabunt alimoniam. Fieri siquidem potest ut intelligatur vtrunq; sed alter, magis pro sermonum intelligentia. Nempe precipiens à ptissima abstinentum ante morbi maturationē, cum scilicet æger sufficere possit, adiecit, Nisi signum aliquod appauerit vel intestinis vacuatorium aut proricatorium, vel in hypochondrijs qualia scribent: tanq; hæc cremoris exhibitionem ante morbi maturitatem admoneant. Forte hypochondria dicit quæ vehementer exaruerunt, & squalida admodum existunt. Talia nempe contingunt & mortiferæ faciei, de qua in prognostico dixit, Naris acuta, oculi concaui, & collapsa tempora. Nempe is signorum concursus hypochondrium habet ita contractum, ut quempiam ex inexercitatis fallat, tanquam reuulsum videatur. Verum contrahi vehementer ob siccitatem, & propter phlegmonem reuelli, idem s̄ nō sinit, quanq; exuperans corporis siccitas tensionem septo transuerso & hypochondrio pariat maiorem. Sed maxime animaduertas distingasq; à siccitate phlegmonem, q̄ sanatio non vna sit, oportet. Nempe qui hoc ipsum ob phlegmonem habent, tenuissimo egent victu: qui vero ob siccitatē, cōtrario, vbi sapiuscule pauculū exhibemus ptissanę cremorē.

B Fortis vigilia, potus cibosq; tum crudos tum incoctos reddit: uerum ea quæ in alia sit transmutatio, corpus dissoluit, excoctionemq; & capitis grauitatem parit.

Sæpius existimaui librum hūc in typis repetitum, post mortem Hippocratis esse publicatum. Non secus etenim quàm hoc pacto facta esse videtur inordinata sermonum compositio. Nam q̄ ab Hippocrate inueniebantur exempla: hæc in libro ad fidem vniuersalem scripta sunt, alia quidem in facie, alia i tergo. Neq; enim vnicuiq; tum adscripto tum addito suum assignare ordinem potuit. Ergo quod ab Hippocrate impræsentiarum dicitur, id manifeste tum incompositum, tum inordinatum existit. Neq; enim hoc in loco ascribendæ rei huius occasio fuit, sed certe paulo ante, cum de ea quæ præter consuetudinem ad contrarium fit mutatione exempla scripsit. Nempe illis adscribi debuit. Quæ etenim ad vigiliam insueta sit mutatio, crudiores tum cibos tum potus efficit. Ad somnum vero multum, eumq; studio quodam accersitum, segnitiam corporis & capitis grauitatem. Si enim dixit ἐφθέρωσα, id est excoctionem, & dissolutionem, & capitis grauitatem, verbo vno coniunctam comprehensamq; manifestat roboris exolutionem. Commonstrat autem & nomen ἐφθέρωσα, id est excoctionis, quæ ob calidam humiditatem fit, non ob siccitatē.

C Nempe vigilia per halitum digerere & siccare, nō quæ in imo sunt coquere nata est: somnus vero humectare, spiritumq; & effluuia cohibere. Non igitur absq; ratione in eorum qui plurimū præter consuetudinem dormiunt, corpore halitiosa redundant excrementa: atque ob eam rem tota ipsorum constitutio excoctis similiter exoluta redditur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS

DE VICTVS RATIONE IN

MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS

TERTIVS.

ARGVMENTVM.

Exponit vini, mulsæ, oxymelitis, aquæ, & balneorum facultatem.

DE VINO.

D

Vibus autem uinum dulce uinosumq; & album & nigrum, melicratumq;, & aqua, & oxymeli insigniantur, in morbis acutis: distinguere oportet.

Non incomposite solum inordinateq;, verum quoque & diminute vinorū catalogum fecit. Est siquidem vna ipsorum differentia in colore, Alteram qualitas in gustatu facit, Tertia consistentiam respicit, Quartam odor progignit, Et quinta in virtute reperitur. Quæ ergo in colore est, ea albū, nigrum, fuluū, & flauum, & rubrum dicitur. Verum cum & alia quæ medium obtineant sint differentia, sanè ut in colore, sic in virtute permixta reperiuntur. Quæ autem ex vinorum gustatu est differentia, ea in dulce & austerum diuiditur: & ex his medium, tum quod nullam quæ manifesta sit habet qualitatem, tum quod ex vtraq; constat qualitate, præterea & in id quod acre appellatur. Verum quæ in consistentia reperitur differentia, in aquosum secatur & tenue & in valde crassum, & in horū mediū, atq; in ea quæ mediū hoc & extrema interiacent. At s̄m eā quæ in odore est, alia qd̄ boni odoris sunt, alia vero nō boni odoris existunt, sed ferientē qd̄ & insuauē naeta sunt